

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Kandidatuppsats
Juni 2009

Risodling I EU – Till vilket pris?

Johan Berg
Nationalekonomiska institutionen
Handledare: Yves Bourdet och
Joakim Gullstrand

Abstract

This study aims to analyze the development in the rice market in the EU15 during the period 1990-2007. During this time the common agriculture policy (CAP) has been subject to some major reforms, leading to a significant decrease in the level of import tariffs and intervention prices and the introduction of the decoupled system of single farm payments. The effects of the reforms are discussed, but due to some difficulties concerning data material and disturbance from shifting weather conditions, the conclusions are somewhat vague. A few tendencies can nonetheless be observed. It seems that the influence of the world rice market on the domestic market has increased following the reforms. Furthermore domestic producer prices have declined most likely affecting the producer's incomes. As a consequence the structure of the rice holdings has changed. The number of holdings has decreased while the size of each holding has become larger. During the period consumption has increased more than production leading to a growth in imported volumes. The change in consumption is however more likely to be explained by a change in consumer preferences than by the change in rice policy. Finally the future of rice production within the EU will depend on what will happen in the world market and on the possibility for further structural change and development of new rice varieties better suited for the European climate.

Innehåll

Figurer och tabeller	4
Förkortningar	5
1. Inledning	6
1.1 Syfte	6
1.2 Avgränsningar	6
1.3 Metod och Data	7
1.4 Disposition	7
2. Den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP)	8
2.1 Bakgrund	8
2.2 Utvecklingen av GJP	9
2.3 GJP reformen 2003	10
3. Den gemensamma rispolitiken	12
3.1 Rispolitiken efter 2003	13
4. GJP – teoretiska aspekter	17
4.1 Prisstödsmekanismen	17
4.1.1 Interventionsköp	18
4.2 Importtullar	18
4.3 Subventioner	19
4.3.1 Avlänkning	19
4.4 Effekterna av reformerna av GJP	21
5. Rismarknaden i EU	22
5.1 Teoretiska förväntningar	22
5.2 Produktion	22
5.2.1 EU15	23
5.2.2 Italien	25
5.2.3 Spanien	27
5.2.4 Grekland	28
5.2.5 Portugal	30
5.2.6 Frankrike	31
5.3 Kostnadsanalys	33
5.4 Prisutveckling	36

5.5 Konsumtion	37
5.6 Handel	38
5.7 Rismarknaden i framtiden	41
6. Slutsatser	43
7. Referenser	44
Bilaga I – EU:s klassificering av ris	47
Bilaga II – Tabeller	49

Figurer och tabeller

Figur 1: Prisstödsmekanismen	17
Figur 2: Interventionsköp	18
Figur 3: Effekter av en importtull	19
Figur 4: Effekterna av avlänkning	20
Figur 5: Utveckling i volym och areal EU15 1990-2007	24
Figur 6: Utveckling i volym och areal Italien 1990-2007	26
Figur 7: Utveckling i volym och areal Spanien 1990-2007	28
Figur 8: Utveckling i volym och areal Grekland 1990-2007	29
Figur 9: Utveckling i volym och areal Portugal 1990-2007	31
Figur 10: Utveckling i volym och areal Frankrike 1990-2007	32
Figur 11: Marginaler för ris och majs med stöd	35
Figur 12: Marginaler för ris och majs utan stöd	35
Figur 13: Utveckling producentprisindex 1996-2008	36
Figur 14: Utveckling i konsumtion 1985-2003	38
Figur 15: Import och Export 1995-2008	39
Figur 16: Graden av självförsörjande	40
Tabell 1: MGA för de risproducerande länderna 2009	14
Tabell 2: Gårdsstöd och grödspecifikt stöd	15
Tabell 3: Marginaler med och utan grödspecifikt stöd	34
Tabell 4: Produktionsdata EU15 (Källa: Eurostat)	49
Tabell 5: Produktionsdata Italien (Källa: Eurostat)	49
Tabell 6: Produktionsdata Spanien (Källa: Eurostat)	49
Tabell 7: Produktionsdata Grekland (Källa: Eurostat)	50
Tabell 8: Produktionsdata Portugal (Källa: Eurostat)	50
Tabell 9: Produktionsdata Frankrike (Källa: Eurostat)	50

Förkortningar

ACP – African, Caribbean & Pacific countries

CMO – Common Market Organization

EAGGF - European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (Sv: Europeiska Utvecklings- och Garantifonden för Jordbruket)

EBA – Everything But Arms

ECU – European Currency Unit

FADN – Farm Accountancy Data Network

GJP – Gemensamma jordbrukspolitiken

LDC – Least Developed Countries

MGA – Maximum Guaranteed Area (Sv: maximal garantiareal)

OCT-länder – Overseas Countries and Territories

SFP – Single Farm Payment (Sv: systemet för samlat gårdsstöd)

URAA – Uruguay Round Agreements Act

WTO – World Trade Organization

1. Inledning

Ris är en oerhört viktig gröda för världens matförsörjning och står för ca 20 % av världens genomsnittliga kaloriintag. Odling sker i alla världsdelar och merparten av riset konsumeras i samma land som odling skett. På grund av höga skyddsnivåer uppgår den internationella handelsvolymen endast till ca 7 % av världens totala produktion. De höga skyddsnivåerna har uppkommit till följd av risets betydelse för matförsörjningen då länder vill säkra sin tillgång till ris. Förutom att garantera matförsörjning leder en egen risproduktion även till andra fördelar för ett land. Risodling ger bland annat upphov till natursköna områden med unika ekosystem som är svåra att bevara om odlingen skulle upphöra (FAO 2005 s. 1-2). EU:s rismarknad är inget undantag från de höga skyddsnivåerna. Ris har traditionellt behandlats som en särskilt känslig gröda med ett eget regelverk separerat från övrigt spannmål. De senaste 15 åren har dock omfattande förändringar av EU:s jordbrukspolitik ägt rum vilket kraftigt minskat det inhemska skyddet. För att tillmötesgå överenskommelser inom WTO har tullnivåer och direkt pristöd minskats och ersatts av nya avlänkade stödsystem som ska verka mindre störande på marknaden. Denna uppsats försöker analysera vilka effekter den förändrade rispolitiken haft på rismarknaden inom EU.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka vilka effekter EU:s rispolitik haft på rissektorn. Studien fokuserar på perioden 1990-2007. För att göra detta ges även en översikt av utvecklingen av den gemensamma jordbrukspolitikerna och teorin bakom politikens huvudsakliga mekanismer. Slutligen diskuteras även fortsatt utveckling utifrån observerat utfall samt teoretiska förväntningar.

1.2 Avgränsningar

I syfte att hålla nere omfattningen och undvika en allt för komplicerad analys begränsas uppsatsen till att omfatta EU15. De länder inom EU15 som producerar ris är Italien, Spanien, Grekland, Portugal och Frankrike. Världsmarknaden för ris består av ett flertal olika rissorter med olika priser. Då en analys av utvecklingen på världsmarknaden skulle bli allt för komplicerad kommer uppsatsen inte beröra de förändringar som skett där, även om den interna marknaden åtminstone till viss del påverkas av dem. Vid införandet av systemet för samlat gårdsstöd infördes flera kriterier som måste uppfyllas för att producenterna ska erhålla fullt stöd. Då dessa kriterier tillämpas genom uppsatta minimikrav som skiljer sig åt mellan olika regioner skulle det vara en allt för tidskrävande uppgift att analysera hur skillnader i dessa krav påverkat producenterna. Av samma anledning bortser jag även från icke-tariffära handelshinder och förändringen i dessa. Väderförhållanden har stor påverkan på risproduktion. Eftersom det är svårt att hitta data över hur vädret varit under perioden så utelämnas

denna variabel ur den empiriska undersökningen men tas ändå i beaktande i analysen. Den teoretiska genomgången hålls relativt kort i syfte att behålla fokus på empirin i uppsatsen. Tyngdpunkten i uppsatsen ligger på utbudssidan och utvecklingen där. Ris kan klassificeras på flera olika sätt. De huvudsakliga är klassificering efter variant, storlek, graden av behandling eller kvalitet. Bilaga I tar upp de för uppsatsen relevanta klassificeringarna.

1.3 Metod och Data

För att undersöka effekterna av rispolitiken sker analysen både empiriskt och teoretiskt. Uppsatsen innefattar ingen statistisk analys av empirisk data utan ett allmänt resonemang förs utifrån de data som presenteras. Under arbetets gång har jag stött på ett flertal problem avseende datamaterial. Problemen har rört allt ifrån skillnader i definitioner av begrepp till kraftigt avvikande värden för till synes samma saker. En förklaring är troligtvis att datan i vissa fall avser räkenskapsår och i andra kalenderår. Ofta framgår inte vilket i det förklarande metadata materialet utan jag har fått försöka få svar genom att kontakta de som ansvarar för databaserna, tyvärr ofta utan resultat. Ett flertal av de artiklar jag använt mig av saknar beskrivning av sitt datamaterial och jag har därför försökt att hämta så mycket som möjligt direkt ifrån existerande databaser. För att komma runt problemen med definitioner har jag i största möjliga mån använt data ifrån Eurostat, som är EU:s samlade databas. Tyvärr har jag upptäckt att vissa avvikelser existerade även inom denna databas beroende på varifrån man hämtar datan. Jag tror orsaken är att delar av materialet är baserat på stickprovsundersökningar som förefaller vara väldigt osäkra. Uppsatsen bör läsas med dessa problem i åtanke.

1.4 Disposition

Uppsatsens inleds med en övergripande beskrivning av den gemensamma jordbrukspolitikens bakgrund och utveckling. Efter detta följer ett kapitel om rispolitiken i EU där utrymme ges åt detaljerna i utformningen av den. I kapitel 4 redogör jag för teorin kring jordbrukspolitikens mekanismer och diskuterar kort utifrån detta de förväntade effekterna av de genomförda reformerna. I följande kapitel undersöks vad som har hänt på rismarknaden under perioden 1990-2007 avseende produktion, kostnader, priser, konsumtion och handel. Slutligen redogör jag för de slutsatser som jag kommit fram till genom mitt arbete.

2. Den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP)

2.1 Bakgrund

Den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) i EU har sitt ursprung i tiden efter andra världskriget. Vid bildandet av den europeiska ekonomiska gemenskapen, genom Romfördraget år 1957, formulerades målen för den gemensamma jordbrukspolitiken (Howarth 2000):

- öka produktiviteten i jordbrukssektorn
- försäkra en skälig levnadsstandard för lantbrukarna
- stabilisera marknaderna
- garantera tillgång på jordbruksprodukter
- garantera rimliga konsumentpriser

Det dröjde dock till januari 1962 innan enighet kunde nås angående utformningen av mekanismerna som skulle användas inom GJP. Jordbrukspolitiken skulle komma att kretsa kring tre fundamentala principer (Senior Nello 2005 s. 218):

Gemensam marknad

Liberalisering av den inhemska marknaden med gemensamma priser i medlemsländerna.

Gemenskapspreferenser

För att ge inhemska varor företräde på marknaden avvecklas interna hinder som tullar eller kvoter samtidigt som gemensamma hinder mot tredje land upprättas.

Gemensamt finansiellt ansvar

Det finansiella ansvaret för jordbrukspolitiken delas mellan medlemmarna. Den europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EAGGF)¹ inrättas. Garantisektionen ansvarar för de direkta marknadsinterventionerna medan utvecklingssektionen finansierar medlemsländernas program för landsbygdsutveckling.

Sedan den gemensamma jordbrukspolitiken utformades har den varit ett ständigt återkommande diskussionsämne inom EU. Påtryckningar från både medlemsstater och handelspartners, har lett fram till ett flertal förändringar fram till idag.

---

¹ European Agricultural Guidance and Guarantee Fund

2.2 Utvecklingen av GJP

Den gemensamma jordbrukspolitiken växte fram under en tid då Europa hade underskott i jordbruksproduktionen. Genom prisstödsmekanismen² kunde produktionen stimuleras och det ursprungliga underskottet i jordbruksproduktionen kunde vändas till ett överskott. I EU-kommissionens skrivelse om utvecklingen av GJP från 1991 nämns att produktionsvolymen mellan 1973 och 1988 ökade med 2 % per år medan konsumtionen endast ökade med 0,5 % per år (Europeiska kommissionen 1991 s. 1). Utvecklingen som inledningsvis var önskvärd ledde i förlängningen till stora problem. Konstanta överskott i produktionen innebar att EU:s interventionslager växte samtidigt som exporten till omvärlden med hjälp av exportsubventioner ökade. Resultatet blev inte bara höga kostnader för lagerhållning och subventioner, utan även reaktioner från omvärlden då den subventionerade exporten bidrog till lägre världsmarknadspriser. De ökande kostnaderna innebar att utgifterna för garantisektionen inom EAGGF, som ansvarade för interventionsköpen, ökade från 4,5 till 11,5 miljarder ECU mellan år 1975 och 1991 (1975 års konstanta priser). De snabbt ökande utgifterna fördelades ojämnt mellan lantbrukarna. Eftersom stödet var direkt kopplat till produktionsvolym fick de stora producenterna den största andelen av stödet medan små jordbruk fortfarande hade svårt att försörja sig (Europeiska kommissionen 1991 s. 2-3). Sammantaget ledde politiken till två typer av problem, budgetrelaterade och handelsrelaterade, som båda skapade tryck på reform. Möjligheten till reform begränsades dock av de ursprungliga målen för GJP, framförallt att garantera lantbrukare en skälig levnadsstandard. Lösningen blev att förändra utformningen av stödsystemet (Ackrill m.fl. 2008 s. 399).

Under Uruguayrundan (1986-1994) ändrades regelverket för jordbruksprodukter på världsmarknaden. Förutom att restriktioner på omfattningen av exportsubventioner sattes utvecklades ett system för att klassificera stödåtgärder efter deras grad av handelsstörning. Systemet innehöll tre "boxar" som åtgärderna placerades i. Den gula boxen innehöll förbjudna åtgärder som var direkt kopplade till produktion och ansågs skapa stora störningar (t.ex. prisstöd). I den blåa och gröna boxen placerades stödåtgärder som var delvis (blå) eller helt (grön) avlänkade från produktionsvolymen och ansågs som mindre störande. För att kunna tillmötesgå det nya regelverket blev en reform av GJP nödvändig (Ackrill m.fl. s. 400-401). Trycket från budgetproblemen och det nya regelverket ledde fram till MacSharry reformen 1992. Reformen innebar sänkningar av interventionspriser och tullar som kompensades av direktstöd till jordbrukarna baserat på odlad

---

² Se avsnitt 4.1 för teorigenomgång av funktion och effekter

areal. Resultatet blev ett delvis avlänkat stöd³ (blå boxen) vilket innebar att kopplingen mellan produktionsvolym och stöd delvis försvann (Senior Nello s. 230-231).

Genom skrivelsen Agenda 2000, utgiven den 13 juli 1997, ville kommissionen förbereda EU för den stundande utvidgningen⁴. Resultatet blev ett reformpaket 1999, som byggde vidare på 1992 års reform med fortsatta prissänkningar, ökad flexibilitet för enskilda medlemsländer samt införandet av GJP:s andra pelare.⁵ Genom Agenda 2000 gavs större uppmärksamhet åt jordbrukets multifunktionalitet. Istället för att endast behandlas som producenter av mat uppmärksammades nu även jordbrukets roll för landsbygdsutveckling, bevarandet av vackra landskap, miljöskydd och upprätthållandet av en hög livsmedelskvalitet (Senior Nello, 2005 s. 231-234).

2.3 GJP reformen 2003

Till följd av en utvärdering av GJP efter Agenda 2000 godkändes ett nytt reformpaket i juni 2003. De bakomliggande orsakerna för reformen var som tidigare budget- och handelsrelaterade och reformen syftade till att begränsa utgifterna för GJP samt att minska störningarna på jordbruksmarknaden. Genom vidare avlänkning ville EU få in sitt stödsystem i WTO:s gröna box och på så vis förbättra sin förhandlingssituation i Doha-rundan. Utöver dessa orsaker påverkade även den ökade uppmärksamheten kring frågor gällande miljöskydd och livsmedelskvalitet (Normile & Kelch 2004 s 24). De huvudsakliga förändringarna var:

Förändringar av organisationen av den gemensamma marknaden (CMO)

Förändringar av interventionspriser och kvoter för flera jordbruksvaror genomfördes. Det flesta skulle dock endast gälla under en övergångsperiod tills det nya systemet för samlat gårdsstöd var fullt implementerat (OECD 2004 s 8-12).

Systemet för samlat gårdsstöd

Genom införandet av systemet för samlat gårdsstöd, SFP (Single Farm Payment), görs stora delar av stödet oberoende av produktionsvolymen. Det nya stödet baseras på genomsnittligt årligt stöd under åren 2000-2002 och ges oavsett om odling av grödor sker eller inte. Syftet med systemet är att låta lantbrukarnas produktionsbeslut styras av efterfrågan, främja ekonomiskt och miljömässigt hållbart jordbruk, förenkla tillämpningen av GJP samt att stärka EU:s position i handelsförhandlingar inom

---

³ Se avsnitt 4.3.1 för teoretiska aspekter

⁴ Från och med 1 maj 2004 anslöts 10 nya länder till EU. Dessa var: Cypern, Estland, Malta, Lettland, Litauen Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern.

⁵ Den andra pelaren består av politik för landsbygdsutveckling medan den första pelaren består av ekonomiska stödåtgärder till jordbruksproduktionen

WTO. Undantag från den fullständiga avlänkningen tilläts i de fall övergången skulle innebära allvarlig störning eller fullständigt upphörd produktion. I dessa undantagsfall skulle det delvis avlänkade systemet från tidigare användas (Europeiska kommissionen 2006).

Tvingande tvärvillkor

För att beviljas fullt stöd från EU var länderna tvungna att uppfylla en lista på 18 standarder gällande miljöskydd, livsmedelssäkerhet och djurskydd. Samtidigt ska länderna garantera att landets betesmarker inte minskar signifikant och att mottagare av direktstöd håller sin jordbruksmark i ett gott jordbruksmässigt och miljömässigt skick (OECD 2004 s. 13).

Förstärkning av åtgärder för landsbygdsutveckling

Bidrag för landsbygdsutveckling ökades väsentligt samtidigt som mängden åtgärder breddades. Exempel på nya åtgärder är nya incitament för kvalitetsförbättring, tillfälligt stöd för anpassning till de reglementerade standarderna, ökat investeringsstöd för unga lantbrukare samt ett nytt system för rådgivning till lantbrukarna. Dessa åtgärder finansieras genom en s.k. modulering som innebär att summan direktstöd som varje lantbrukare erhåller som överstiger 5000 € minskas med 3 % 2005, 4 % 2006 och 5 % från 2007 till 2012 (OECD 2004 s. 13-14).

Säkerställd finansiell disciplin

För att säkerställa disciplin gällande utgifterna för jordbrukspolitiken införs en mekanism som går ut på att tillgänglig summa för direktstöd reduceras vid misstanke om att budgeten kommer överskridas (Europeiska kommissionen 2006).

3. Den gemensamma rispolitiken

Risodling är ett bra exempel på jordbrukets multifunktionalitet då produktion av livsmedel av hög kvalitet även bidrar till landsbygdsutveckling och bevarandet av miljön. Många av Europas risodlingar är lokaliserade inom naturskyddsområden. Genom att risodlingarna står under vatten långa perioder bidrar odlingen av ris till att bevara naturliga våtmarksområden och de unika ekosystem som frodas där. Odlingarna utgör lämpliga häckningsområden för ett flertal sjöfåglar och attraherar under delar av året även flyttfåglar som änder, svanar, storkar och beckasiner (Ekonomiska och Sociala kommittén 2001 s. 151-152). Ris har traditionellt behandlats som en särskild gröda och alltså inte fallit under den gemensamma marknadsorganisationen för spannmål. Anledningen är troligtvis dels de miljömässiga fördelar risodling medför, och dels att risproduktionen betraktats som känslig varför det funnits behov för särskilt stöd för att säkerställa fortsatt produktion.

Till följd av Uruguayrundan 1995 skedde en omfattande förändring av förutsättningarna för den gemensamma marknaden för ris. EU:s importsystem förändrades då rörliga tullar blev fasta och samtidigt gradvis minskades med totalt 36 % fram till år 2000. Ca 2/3 av risimporten skedde dock under olika preferensavtal vilket begränsar förändringarnas eventuella effekt. Preferensavtalen gällde främst import från ACP och OCT länder samt basmatiris från Indien och Pakistan. De nya importtullarna tillät i princip råris⁶ att konkurrera normalt på marknaden medan de för slipat ris verkade hindrande (Europeiska kommissionen 2002 s. 25-26). Anledningen att man valt att hindra slipat ris från att få tillträde på marknaden är sannolikt att man på så vis behåller bearbetning av riset inom unionen, vilket skapar arbete och inkomster i EU istället för i de oftast fattiga länder där riset odlas (Eagleton 2001 s. 26).

Förutom förändringarna i importsystemet förändrades även stödsystemet på den inhemska marknaden genom MacSharry reformen. Interventionspriset sänktes successivt från 351 €/ton (paddy) 1997/98 till 298,35 €/ton 1999/2000, vilket motsvarar en minskning med 15 %. Direktbetalning baserat på odlad areal infördes för att kompensera odlarna och det slussades in i takt med att interventionspriset sänktes. Beloppet omräknat med hjälp av genomsnittlig skörd motsvarade 52,65 €/ton 1999/2000 vilket fullt ut kompenserade odlarna för det lägre interventionspriset. Från årsskiftet 1996/97 sattes en maximal garantiareal (MGA) för risproduktionen uppdelad på de olika risproducerande länderna på sammanlagt 433 123 hektar. Om länderna överskred sin maximala garantiareal bestraffades de med minskade resurser för direktbetalningar (Europeiska kommissionen 2002 s. 24-25). Som följd av införandet av direktbetalningarna ökade utgifterna för

---

⁶ Se bilaga I för definition av olika behandlat ris

rispolitiken med 278 % mellan åren 1997-2000 (Agritrade 2008 s. 3). Utgiftsökningen berodde sannolikt även på ökade interventionsköp då interventionslagren, trots arealbegränsningarna, ökade från ca 200 000 till 650 000 ton under perioden 1996-2000 (Europeiska kommissionen 2002 s. 19). De ohållbara lagerökningarna fick till följd att ett förslag för en ny reform av rispolitiken lades fram i juni 2000. Enighet kring förslaget uppnåddes dock aldrig och vidare reformering fick därför vänta till reformen 2003 (Agritrade 2008 s. 4).

Beträffande exportsystemet fanns efter Uruguayrundan ett system med exportersättning för att täcka prisskillnad mellan den inhemska marknaden och världsmarknaden. Omfattningen var begränsad till 133 400 ton (slipat) och 34,8 miljoner €. Exportersättningen fastställdes för olika ristyper av kommissionen efter att ha rådgjort med kommittén för förvaltning av spannmål. Olika ersättningar sattes för olika ristyper. I början av år 2002 låg exportersättningen på ca 200 € per ton slipat ris. Utöver kommersiell export skickades även 40 000-130 000 ton ris per år som livsmedelsbistånd (Europeiska kommissionen 2002 s. 28-29).

3.1 Rispolitiken efter 2003

Genom reformen av GJP 2003 bröts länken mellan produktion och subvention. De huvudsakliga delarna av reformen för ris var:

- Halvering av interventionspriset till 150 €/ton från och med räkenskapsåret 2004/05
- Interventionsvolymen begränsas till 75 000 ton
- Direktbetalningar inkluderas i systemet för samlat gårdsstöd samtidigt som visst grödspecifikt stöd finns kvar
- Minskning i MGA till det minsta av genomsnittlig yta under perioden 1999-2001 eller nuvarande MGA. Gällande MGA för respektive land kan ses i tabell 1.

Ändringarna trädde i kraft 1 september 2004 (DEFRA 2006).

Producerande länder är tvingade att köpa upp paddyris till interventionspriset under perioden 1 april till 31 juli givet att kvalitén uppfyller de standarder som gäller. Minsta kvantitet vid interventionsköp är 20 ton. Ris i interventionslager säljs främst genom offert antingen för export eller för försäljning på den inhemska marknaden. Priset får normalt inte understiga vare sig interventionspriset eller det lokala marknadspriset. En förvaltningskommitté fastställer exportpriset (DEFRA 2006). I januari 2009 beslutades att interventionsköp skulle upphöra tillfälligt. Bakgrunden till beslutet är att marknadspriserna legat avsevärt över interventionspriset. Kommissionen kan dock besluta om fortsatta interventionsköp om marknaden skulle förändras (Rådets förordning nr 73/2009 s. 6).

Tabell 1: MGA för de risproducerande länderna 2009

Land	Antal Hektar
Italien	219 588
Spanien	104 973
Portugal	24 667
Frankrike	19 050
Grekland	20 333
Totalt	388 611

Källa: Rådets förordning nr 73/2009 s. 46

Ris som en del av systemet för samlad gårdsstöd

När direktbetalningarna baserade på odlad areal skulle inkluderas i systemet för samlad gårdsstöd fastställdes beloppet per hektar genom att ta genomsnittsskörden för respektive land gånger 102 € som är stödet per ton. Stödet ges oavsett om odling sker eller inte, så länge den enskilde jordbrukaren upprätthåller ett gott jordbruksmässigt och miljömässigt skick på sin mark (Rådets förordning nr. 1782/2003 s. 27).

Grödspecifikt stöd för ris

Förutom stöd genom systemet för samlad gårdsstöd ges även ett grödspecifikt stöd till risodlare. Stödet ges på basis av besådd areal och är på motsvarande 75 €/ton. Tabell 2 visar direktstöden per hektar uppdelade efter gårdsstöd och grödspecifikt stöd. De olika nivåerna på stödet återspeglar skillnaderna i genomsnittsskörd mellan länderna. Till följd av hälsokontrollen av GJP togs i januari 2009 beslut att integrera det grödspecifika stödet för ris i systemet för samlad gårdsstöd från och med år 2012 (Rådets förordning nr 73/2009 s. 80).

Tabell 2: Gårdsstöd och grödspecifikt stöd

Land	Gårdsstöd (€/hektar)	Grödspecifikt stöd (€/hektar)	Totalt (€/hektar)
Italien	616,08	453,00	1 069,08
Spanien	647,70	476,25	1 123,95
Portugal	617,10	453,75	1 070,85
Frankrike	559,98	411,75	971,73
Grekland	762,96	561,00	1 323,96

Källa: Rådets förordning nr. 1782/2003

Importbestämmelser

Till följd av 2003 reformen förhandlades nya bestämmelser för importtullarna fram med EU:s huvudsakliga importländer, vilka trädde i kraft i september 2004. Under dessa gäller fasta tullar på 65 €/ton för råris (tidigare 264 €/ton) och 175 €/ton för delvis eller helt slipat ris (tidigare 416 €/ton) (FAO 2005 s. 21). Utöver detta gäller tullfri import av råris för vissa speciella varianter av basmati från Indien och Pakistan. Det finns även en mekanism som sänker tullen till 30 €/ton för råris och 145 €/ton för delvis eller helt slipat ris beroende på de importerade kvantiteterna. Vidare har man enats om en tullnivå på 65 €/ton för brutet ris (Agritrade 2008 s. 7-8).

Särskilda kvotbestämmelser

EU har flera olika preferensbestämmelser för risimport. Inom GATT finns tullfria kvoter på 76 500 ton för delvis eller helt slipat ris, och kvoter med tullättnad för råris (20 000 ton) samt brutet ris (100 000 ton). För ACP-länderna finns tullättnad för 125 000 ton råris och 20 000 ton brutet ris. OCT-länderna är tullbefriande upp till 35 000 ton råris. Under EBA avtalet gäller tullfritt tillträde till EU:s marknad för världens fattigaste länder (LDC). Dock finns särskilda bestämmelser för känsliga varor varav vilka ris är en. Full liberalisering ska gälla från september 2009 och under övergångsperioden sänktes tullarna med 20 % 2006, 50 % 2007 och 80 % 2008. Förutom detta sattes en tullfri kvot baserad på historisk import från räkenskapsåret 2002/2003 på 2 895 ton som skulle öka med 15 % per år till och med den fulla liberaliseringen införts (DEFRA 2006).

Exportbestämmelser

Exportlicens krävs för export till tredje land över 500 kg. Exportersättningen beräknas med hänsyn till behovet av en disciplinerad inhemsk marknad. Faktorer som inkluderas i beräkningen är pris inom EU, bästa priser i andra exportländer, transportkostnader och försäljningskostnader. Fasta exportersättningar sätts av en förvaltningskommitté periodvis för vissa destinationer (DEFRA 2006).

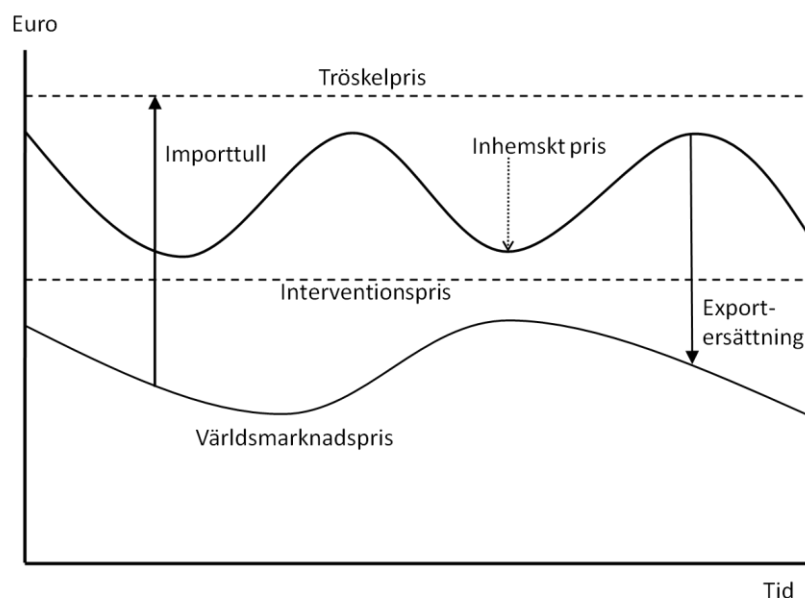
4. GJP – teoretiska aspekter

Den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU har historiskt utgjorts främst av prisstöd genom prisstödsmechanismen beskriven nedan. Från och med MacSharry reformen 1992 började dock en utveckling med flyttat fokus från prisstöd till direkta subventioner senare avlänkade genom upprättandet av systemet för samlat gårdsstöd (SFP). I detta avsnitt redogör jag kortfattat för hur dessa olika stödprinciper fungerar i teorin. För att hålla en enkel nivå på analysen utgår jag ifrån att direktstödet baserat på areal fungerar som en subvention given per producerad enhet. EU antas vara en liten aktör⁷ på världsmarknaden vilket innebär att genomförda åtgärder inte påverkar världsmarknadspriset. Inledningsvis beskrivs prisstödsmechanismen och effekterna av interventionsköp samt importtullar, därefter beskrivs systemet med direktstöd och effekterna av avlänkning och slutligen diskuteras kort de förväntade effekterna av de genomförda reformerna.

4.1 Prisstödsmechanismen

Principen för prisstödsmechanismen är relativt okomplicerad men tillämpningen i praktiken blir väldigt komplicerad då den kräver ett omfattande regelverk för beräkning av priser och tullar för olika typer av varor. Principen illustreras i figur 1 hämtad från Senior Nello (2005).

Figur 1: Prisstödsmechanismen

Källa: Senior Nello 2005 figur 10.1 s. 219

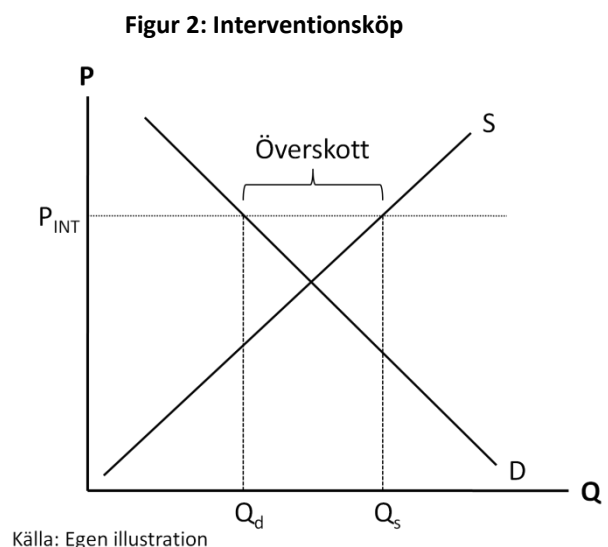
Ett interventionspris (garanterat lägsta pris) sätts för den inhemska marknaden. För att priset inte ska sjunka under interventionspriset finns ett interventionsorgan som, genom att agera direkt på

⁷ EU stod för knappt 5 % av världens totala risimport för räkenskapsåret 2007/08 (USDA 2009)

marknaden genom upphandling, ser till att det inhemska priset inte faller under interventionspriset. För att skydda inhemska producenter mot utländsk konkurrens sätts ett tröskelpris ovanför interventionspriset. Tröskelpriset är lägsta pris för utländska varors tillträde till EU. Tröskelpriset upprätthålls genom olika rörliga importtullar. För de produkter som uppvisar ett överskott inom EU så stimuleras export genom exportersättning för att kompensera för skillnaden mellan det inhemska priset och det lägre världsmarknadspriset. Efter Uruguayrundan tvingades EU att överge sina rörliga importtullar och istället applicera fasta tullsatser. Gränsen för dessa fasta tullsatser sattes dock så högt att EU för vissa varor i praktiken kunde använda rörliga tullar under de bundna nivåerna. Effekten av bundna tullnivåer blir att importerade varor kan få tillträde till den inhemska marknaden till ett lägre pris än tröskelpriset ifall priset på världsmarknaden faller kraftigt (Senior Nello 2005 s. 218-222).

4.1.1 Interventionsköp

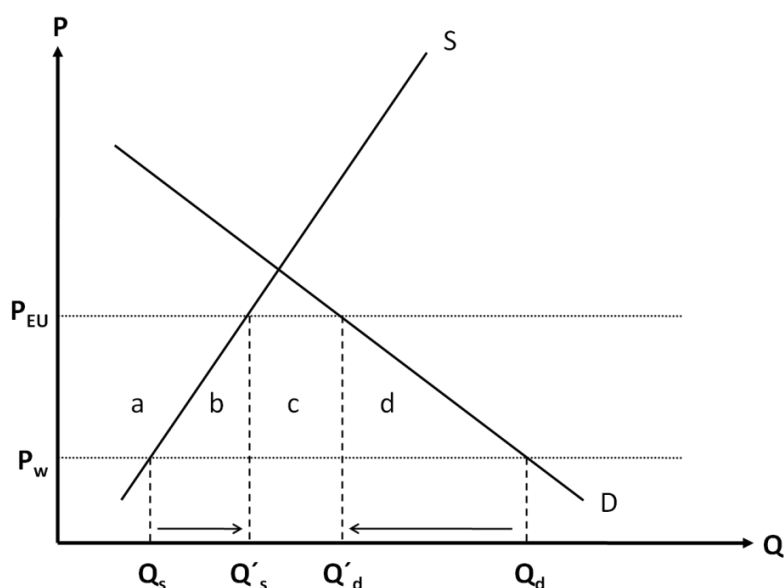
Interventionsköp ger producenterna ett garanterat lägsta pris för deras varor. Om detta pris sätts ovanför den naturliga jämvikten, som P_{INT} i figur 2, kommer producenterna producera Q_s medan endast Q_d efterfrågas. Resultatet blir ett produktionsöverskott som interventionsorganet tvingas köpa upp. Överskottet lagras i interventionslager eller exporteras med hjälp av exportsubventioner vilket skapar betydande kostnader. Om interventionspriset istället sätts under jämviktspriset kommer marknadens jämvikt råda.

4.2 Importtullar

Funktionen av en importtull kan illustreras i ett klassiskt utbuds- och efterfrågediagram (figur 3). S-kurvan i diagrammet är inhemskt utbud medan D-kurvan är inhemsk efterfrågan. P_{EU} är priset på den inhemska marknaden efter tullens införande och P_w priset på världsmarknaden. EU betraktas som ett litet land.

Figur 3: Effekter av en importtull

Källa: Senior Nello 2005 figur 10.2 s. 221

Utan importtullen skulle priset inom EU vara detsamma som det på världsmarknaden. Den inhemska produktionen skulle uppgå till Q_s och efterfrågad kvantitet till Q_d . Volymen $Q_s - Q_d$ importeras. När tullen införs blir priset på den inhemska marknaden istället P_{EU} vilket ökar utbudet till Q'_s och minskar efterfrågad kvantitet till Q'_d . Den nya importvolymen blir nu $Q'_s - Q'_d$. Vid införandet av tullen uppstår flera effekter. Producentöverskottet ökar med arean a, konsumentöverskottet minskar med arean a+b+c+d och tullintäkter motsvarande arean c uppstår. Den slutgiltiga effekten blir således en välfärdsminskning motsvarande arean b+d (Senior Nello 2005 s. 221).

4.3 Subventioner

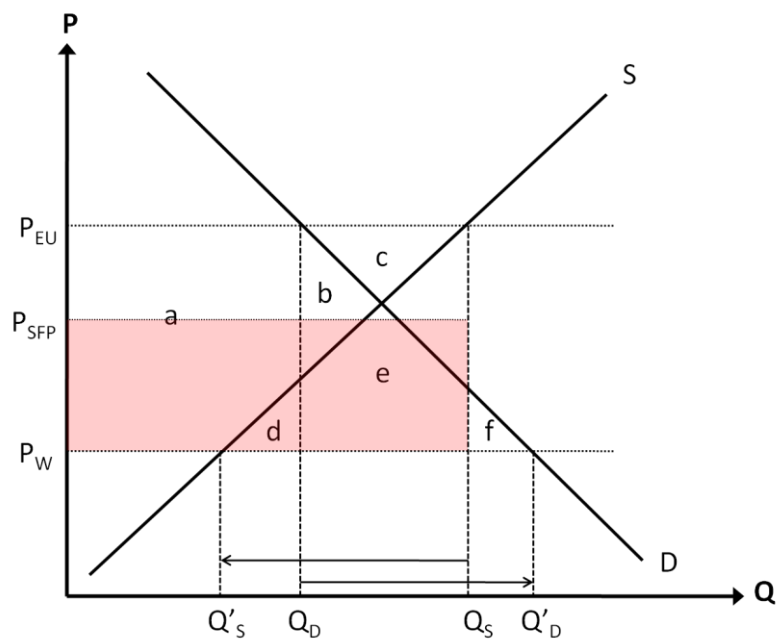
I fallet med en subvention (som betalas per producerad enhet) istället för en importtull blir situationen annorlunda. Utifrån figur 3 skulle priset på den inhemska marknaden för konsumenterna fortsatt vara P_w efter införandet av subventionen, vilket leder till en efterfrågad kvantitet på Q_d . Producenterna skulle få betalt motsvarande P_{EU} vilket ger en producerad kvantitet på Q'_s . Skillnaden mellan P_w och P_{EU} är storleken på subventionen. Den totala importen skulle uppgå till $Q'_s - Q_d$. Till följd av subventionen ökar producentöverskottet med arean a och utgifter för subventionen uppstår motsvarande arean a+b. Konsumentöverskottet förblir oförändrat. Den sammantagna välfärdsförlusten motsvarar arean b (Senior Nello 2005 s. 222).

4.3.1 Avlänkning

Avlänkning innebär att stödet till producenterna baseras på historisk produktion och på så vis görs oberoende av nuvarande produktionsvolym. Oavsett vilken volym producenten väljer att producera

kommer stödet vara detsamma. På så vis kommer produktionsbesluten styras av rådande marknadsförhållanden där det endast blir lönsamt att producera om priset motsvarar marginalkostnaden. Priset som möter producenterna blir det samma som det som möter konsumenterna till skillnad från en produktionsbaserad subvention. Fördelen med ett avlänkat stödsystem är att det bevarar producenternas inkomst samtidigt som störningarna i produktionsbeslutet försvinner. Effekterna illustreras i figur 4 nedan.

Figur 4: Effekterna av avlänkning

Källa: Egen illustration

Diagrammet illustrerar en övergång från pristöd till det avlänkade systemet för samlat gårdsstöd. För enkelhetens skull utgår jag ifrån att importtullarna tas bort helt i samband med avlänknigen. I ursprungsläget råder priset P_{EU} på den inhemska marknaden vilket skapar ett produktionsöverskott på $Q_D - Q_S$ som exporteras med hjälp av exportsubventioner motsvarande $P_{EU} - P_W$. Vid avlänknigen tas prisstödsmekanismen bort vilket får det inhemska priset att falla till P_W vilket resulterar i en ny producerad kvantitet Q'_S , och en ny konsumerad kvantitet Q'_D . Således kommer istället ett konsumtionsöverskott råda vilket leder till en importerad kvantitet på $Q'_S - Q'_D$. Samtidigt som prisstödet avskaffas bestäms ett belopp per producerad enhet som ges i direktstöd genom systemet för samlat gårdsstöd. I diagrammet är beloppet $P_{SFP} - P_W$. Effekterna av avlänknigen blir att producentöverskottet minskar med arean $a + b + c$ och konsumentöverskottet ökar med arean $a + b + d + e + f$. Producenterna erhåller kompensation med beloppet $P_{SFP} - P_W$ per tidigare producerad enhet vilket innebär att de sammanlagda utgifterna för det avlänkade direktstödet blir den

rödmarkerade ytan $(P_{SFP}-P_W)*Q_S$. Som vi kan se så kompenseras inte producenterna fullt ut för prissänkningen vilket även varit fallet inom EU.

4.4 Effekterna av reformerna av GJP

GJP bestod till en början av systemet med prisstöd. Genom flera reformer har sedan interventionspris samt importtullar sänkts samtidigt som direktstöd införts för att kompensera producenterna. Effekten av sänkta tullar och interventionspriser blir att priset på den inhemska marknaden faller vilket även gäller för producenternas inkomster. Då sänkningarna kompenseras med avlänkat direktstöd kan minskningen i producenternas inkomster kompenseras samtidigt som produktionsbeslut fattas baserade på marknadssituationen. Den sammantagna effekten av reformeringen blir att den inhemska produktionen faller (till följd av minskad ersättning per producerad enhet) och konsumtionen ökar (till följd av lägre priser). Beroende på vart det gamla priset på den inhemska marknaden befann sig i förhållande till jämviktspriset antingen minskar produktionsöverskottet (om över) eller ökar importen (om under).

I verkligheten är marknaden för ris inte homogen. Det finns flera olika typer av ris och för dessa gäller olika preferenser hos konsumenter, olika regler för import och en del går inte att odla då klimatet är fel. Dessa faktorer gör att vi inte kan förvänta oss att de teoretiska modellerna är direkt tillämpbara på verkligheten men de utgör ändå en bra utgångspunkt för vidare analys.

5. Rismarknaden i EU

Nedan följer en beskrivning av hur rismarknaden förändrats i EU15 sedan 1990. Effekterna av de två reformer som genomförts diskuteras utifrån empirisk data och teoretiska förväntningar. Inledningsvis redogörs för de teoretiska förväntningarna, sedan undersöks utvecklingen i produktion, kostnader, priser, konsumtion och slutligen handel.

5.1 Teoretiska förväntningar

De huvudsakliga förändringarna i den första reformen (implementerad 1995-2000) var en sänkning av importtullarna med 36 % och en sänkning av interventionspriset med 15 %. Sänkningen av interventionspriset kompenseras med ett direktstöd baserat på odlad areal. Utifrån teorin borde reformen inneburi att priset på den inhemska marknaden föll (till följd av lägre interventionspris och billigare tillgång på utländskt ris) och att importvolymen ökade. Vad som händer med produktionen beror på hur mycket det inhemska marknadspriset faller. Eftersom direktstödet infördes för att kompensera producenterna fullt för det lägre interventionspriset kommer producenternas intäkter inte att påverkas negativt så länge som det inhemska marknadspriset inte faller med mer än vad interventionspriset sänks med. Om marknadspriset sjunker mindre än interventionspriset borde produktionen öka och om det faller med mer borde den minska. Då direktstödet i praktiken var kopplat till areal och inte produktionsvolym finns möjligheten att producenterna byter till mindre intensiva produktionsmetoder vilket minskar produktionsvolymen men behåller odlad areal oförändrad. För att förhindra en ökning av odlad areal sattes en arealgräns (MGA) och om den överskred minskades direktbetalningarna.

Den andra reformen bestod av ytterligare sänkningar i tullsatser och interventionspris. Sänkningarna var större än föregående reform. Utöver dessa åtgärder begränsades även interventionsvolymen och ca 2/3 av direktstödet avlänkades genom integrering i systemet för samlat gårdsstöd. Det förväntade resultatet är en vidare minskning i det inhemska marknadspriset och en ytterligare ökning i importvolymen. Då producenterna inte blev fullständigt kompenserade för sänkningen av interventionspriset och merparten av stödet dessutom beror på historisk produktion kan vi vänta oss att produktionen minskat.

5.2 Produktion

För att få en enkel översikt över utvecklingen av produktionsvolym och odlad areal har jag konstruerat indexserier för respektive av de risproducerade länderna samt för hela EU15, baserade på data från Eurostat. Tidsperioden är 1990-2007 där 1990 används som basår (1990=100). Eftersom variationen från år till år kan vara stor till följd av ogynnsamma väderförhållanden har jag använt mig

av glidande medelvärden⁸ (3 år) för att mjuka ut kurvorna. För åren 1990 och 2007 baseras medelvärdet bara på två år (1990/91 respektive 2006/07). Eftersom jag använt mig av glidande medelvärden blir klyftor till följd av väderstörningar längre men inte lika djupa som de blivit med årliga värden.

Det finns ett flertal problem med att uppskatta hur stor påverkan förändringarna i rispolitiken har på producenterna. De flesta områden där ris odlas lämpar sig inte för andra grödor på grund av hög salthalt i jorden och vattensjuka marker. Konsekvensen blir stela produktionsbeslut då producenternas enda alternativ kan vara att helt lägga ner sin produktion och förlora sin inkomst. På grund av begränsningarna i anpassningsförmåga finns risk för att effekterna av rispolitiken blir svåra att observera i termer av produktionsvolym och odlad areal. Inkluderandet av rissektorn i systemet för samlat gårdsstöd borde skapat mer flexibilitet för producenterna då de nu kan sluta odla, och istället endast hålla sin mark i gott skick, och ändå få fortsatt stöd. En annan aspekt som gör det svårt att uppskatta politikens påverkan är att både volym och areal varierar kraftigt för många av länderna beroende på vädret. Eftersom jag inte har några uppgifter om hur väderförhållandena varit (med undantag av torkan i Spanien och Portugal 1993-1995) bör denna faktor finnas med i bakhuvudet vid analysen. Ytterligare en begränsning är att förändringar i matkulturen skapar ökad efterfrågan på ristyper som inte produceras inom EU. Detta leder till att importen ökar på grund av skäl som inte direkt styrs av politiken.

5.2.1 EU15

Risproduktionen inom EU15 (se Tabell 4, bilaga II) är liten i förhållande till övriga världen. År 2007 producerades sammanlagt 2 661 200 ton (paddy) vilket endast är ca 0,4 % av världens totala produktionsvolym. Produktionsarealen uppgår till 403 780 hektar vilket är ungefär 1,1 % av unionens totala spannmålsareal. Denna yta fördelar sig på sammanlagt 21 090 odlingar vilket ger en genomsnittlig areal per odling på 19,2 hektar. Italien och Spanien är de i särklass största producenterna. Tillsammans står länderna för 83 % av den totala produktionsvolymen i EU15. Övriga producenter är Grekland 8 %, Portugal 6 % och Frankrike 3 % (Eurostat). Odlingarna i de olika länderna skiljer sig mycket i sin struktur avseende genomsnittlig storlek och andel specialiserade⁹ risodlingar. Genomsnittsarealen varierar mellan 103 hektar i Frankrike och 4,7 hektar i Grekland (Eurostat) och andelen av odlingarna som är specialiserade på ris varierar mellan 45 % i Spanien och 73 % i Portugal (Europeiska kommissionen 2008a s. 5).

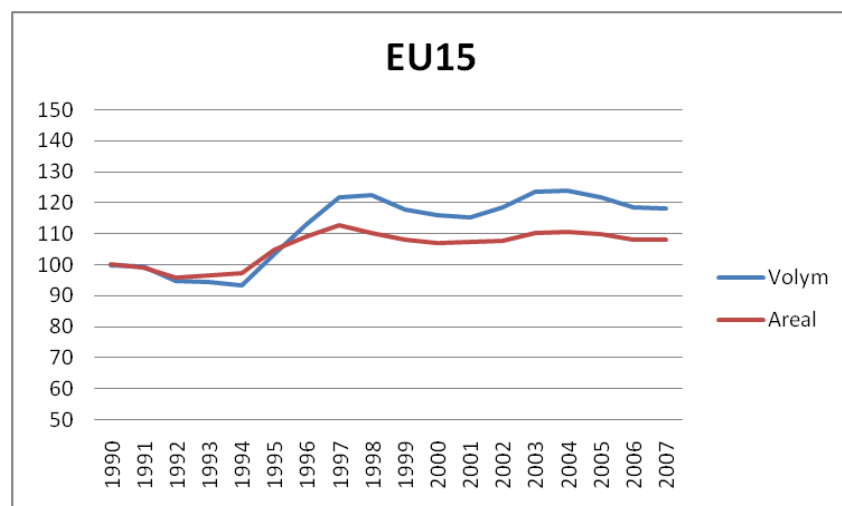
⁸ Glidande medelvärde beräknas som medelvärdet av föregående, nuvarande och nästkommande år

⁹ En odling anses som specialiserad om mer än 50 % av den totala odlade areal utgörs av ris

De ekologiska förutsättningarna för risodling i Europa skiljer sig åt mellan länderna. I norra Italien är klimatet tempererat med kall vinter och varm sommar medan övriga regioner där ris odlas kännetecknas av subtropiskt klimat med varm torr sommar och längre odlingsperiod. Gemensamt för alla är att tillgången på vatten måste vara god då risodlingarna under majoriteten av tiden måste hållas översvämmade. I många kustområden är salthalten i jorden väldigt hög. Ris, till skillnad från de flesta andra grödor, klarar att odlas under dessa omständigheter vilket har gjort att spannmålsodling i regioner som Ebrodeltat i Spanien och Camargue i Frankrike i princip uteslutande utgörs av risodlingar. Rissäsongen sträcker sig mellan april och maj, då utsäde sker, och mitten av september till slutet av oktober, då riset skördas (Ferrero 2007 s. 273-274).

Traditionellt har främst japonica varianter producerats inom unionen men till följd av att EU under åren 1988-1993 införde särskilda betalningar för att stimulera produktion av indica, ökade produktionen av dessa varianter. Från att ha utgjort ca 27 000 hektar år 1988 var siffran 120 000 hektar år 1999. Intressant nog fortsatte övergången till indica även efter det att de extra betalningarna upphört 1993 (Europeiska kommissionen 2002 s. 13). Det verkar alltså som att lönsamheten för indica producenter ökat, antagligen till följd av förändrade konsumtionsmönster och minskade möjligheter till interventionsförsäljning. År 2007 utgjorde japonica varianter ca 70 % av den odlade arealen medan resterande 30 % utgjordes av indica (Ferrero 2007 s. 274).

Figur 5: Utveckling i volym och areal EU15 1990-2007

Källa: Egna beräkningar utifrån data från Eurostat

Figur 5 ovan visar utvecklingen av produktionsvolym och odlad areal i EU15. Fram till 1997 verkar både areal och volym ökat snabbt även om en liten nedgång i samband med torkan 1993-95 kan ses. Implementeringen av den första reformen som började 1996 verkar ha fått ökningen i volym och areal att sluta och till och med minska något. Att helt förklara denna förändring med

implementeringen av den första reformen vore dock förhastat. Det troligaste är att åtminstone en del av förklaringen till minskningen är ogynnsamt väder i Italien, som står för en stor del av den totala produktionen i EU. Landet upplevde en minskad volym utan en motsvarande minskning i areal under perioden 1998-2001 (se avsnitt 4.2.2), vilket borde bero på någon väderrelaterad störning. Över hela perioden har antalet odlingar minskat vilket gjort att den genomsnittliga storleken per odling ökat. Övergången mot större odlingar som effektivare kan utnyttja sina resurser kan ha varit ett svar på förändringarna i rispolitiken. Om lönsamheten sjunker till följd av minskat prisstöd tvingas vissa producenter lägga ner och sälja sin mark medan andra kan sänka sina kostnader genom att expandera och odla i större skala. Den genomsnittliga skörden per hektar har ökat under perioden vilket bör ha varit resultatet av en kombination av effektivare odlingar och framtagandet av nya risvarianter, bättre lämpade för europeiska väderförhållanden (Ferrero 2007 s. 277). Ökningen i genomsnittlig skörd förklarar varför produktionsvolym ökat mer än odlad areal.

Från och med årsskiftet 1996/97 infördes arealbegränsning (MGA) inom rissektorn. Denna begränsning skärptes sedan i den andra reformen som trädde i kraft i slutet av 2004. Om MGA överskrids minskar direktstöden. Arealbegränsningen verkar inte ha påverkat odlad areal nämnvärt då den överskridits i flera av länderna för ett flertal år. Detta tyder på att lönsamheten inom vissa delar av rissektorn varit god även då direktstöden minskats. Anledningen kan vara att det endast är det grödspecifika stödet som minskas, medan den del av stödet som ingår i det samlade gårdsstödet fortsatt är oförändrad. Brist på alternativa grödor kan även påverkat odlarnas beslut att inte minska sin risareal.

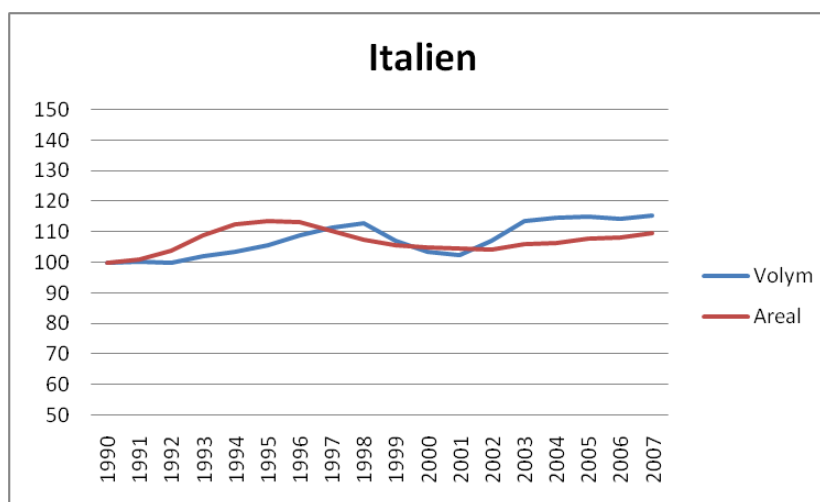
Utvecklingen i volym och areal ser olika ut i de risproducerande länderna. I kommande avsnitt beskrivs därför utvecklingen för de olika länderna separat.

5.2.2 Italien

Ris är en av Italiens viktigaste spannmålsgröda sett till utrikeshandel (Russo S. & Callegarin A.M. 1997 s. 139). År 2007 var den totala arealen för risodling 232 549 hektar vilket innebär ca 6 % av den totala arealen för spannmål. Total produktionsvolym var 1 493 200 ton (paddy) och genomsnittsskörden var 6,4 ton/hektar vilket är något under genomsnittet i EU som var 6,6 ton/hektar (Siffrorna är hämtade från Tabell 5 bilaga II). Sedan 1997 har Italiens risareal varit begränsad till 239 259 hektar genom systemet för maximal garantiareal (MGA) (Europeiska kommissionen 2002 s. 25). 2004 sänktes denna yta till 219 558 hektar (DEFRA 2006) vilket inte fick till följd att risarealen minskade. Antalet odlingar har minskat stadigt under de senaste 15 åren, vilket resulterat i allt större odlingar. Genomsnittsarealen har ökat från 28 hektar/odling år 1990 till 47,2 hektar/odling år 2007. För 71 % av odlingarna står ris för mer än 50 % av den totala odlade ytan (Europeiska kommissionen 2008 s. 5). Den höga

andelen specialiserade odlingar tyder på att lönsamheten för ris är högre än för andra grödor i de regioner ris odlas. Produktionen kommer till 95 % från regionerna Piemonte och Lombardiet i norra Italien (Eurostat). Dessa regioner har ett tempererat klimat med kall vinter och varm sommar och med den huvudsakliga nederbörden under april-juni samt september-oktober (Ferrero 2007 s. 273). Klimatet är den största begränsningen för produktionen. Låga temperaturer under utsädet i april kan skada groddplantorna och plötsliga temperaturfall till följd av åskoväder under blomningen i augusti riskerar att orsaka sterilitet (Russo S. & Callegarin A.M. 1997 s. 140). Andelen långkornigt ris i produktionen har ökat kraftigt från 35 % 1990 till 65 % 2007. Samtidigt har andelen mellankornigt minskat från 43 % till 12 % medan andelen rundkornigt har varit konstant kring 20-25 % (Eurostat). Förklaringen ligger troligtvis i skillnader i lönsamhet till följd av förändrad efterfrågan och minskade möjligheter till interventionsförsäljning. Tyvärr saknas tillgänglig data för de olika typerna långkornigt ris vilket gör att det inte går att se hur utvecklingen varit gällande indica respektive japonica varianter. Det troliga är att trenden för perioden 1988-2000 (Europeiska kommissionen 2002 s. 13) fortsatt, vilket innebär att produktionen av indica (långkornigt typ B) står för huvuddelen av ökningen i andelen långkornigt ris.

Figur 6: Utveckling i volym och areal Italien 1990-2007

Källa: Egna beräkningar utifrån data från Eurostat

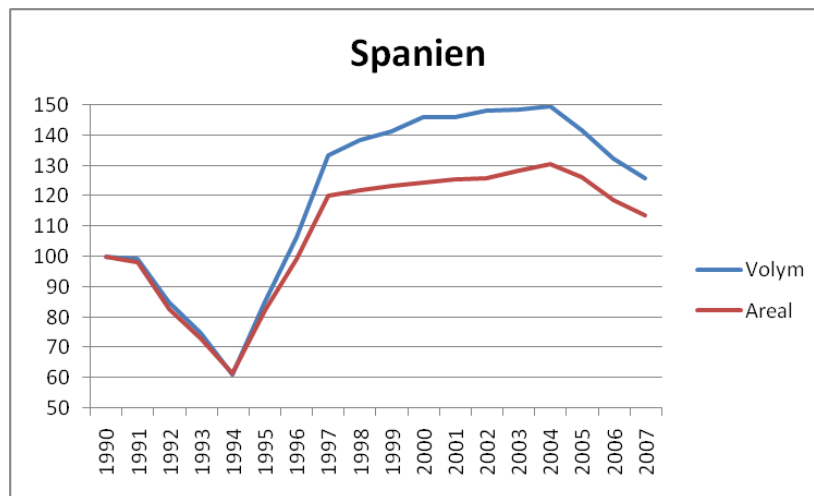
I indexserierna för Italien (Figur 6) kan vi se att volym och areal varit relativt stabila under åren 1990-2007. Intressant är att arealen initialt ökade snabbare än volymen vilket innebär att genomsnittsskörden sjönk under perioden. Det är svårt att hitta någon direkt orsak men det kan vara så att övergången till att i större utsträckning odla långkornigt ris kan vara en del av förklaringen. När nya sorter införs är det troligt att produktiviteten sjunker något inledningsvis innan producenterna lär sig hur dessa sorter bäst odlas. Mellan 1998 och 2003 syns en "grop" i serien för produktionsvolym.

Gropen skulle kunna tyda på en övergång mot mindre intensiva produktionstekniker till följd av införandet av det arealbaserade direktstödet, då arealen inte verkar minskat. Om så var fallet borde dock inte volymen öka tillbaka på det vis som skedde mellan 2001-2003. Istället ligger sannolikt förklaringen i ogynnsamt väder. Om man tittar på årlig data istället för glidande medelvärden visar det sig att ett kraftigt produktionsfall skedde mellan 1999-2000 och att produktionsvolymen därefter successivt återhämtade sig till tidigare nivåer. Detta talar för att det var en tillfällig chock som inträffade, antagligen relaterad till väder. Den senaste av reformerna har inte haft någon synbar effekt i Italien då både produktionsvolym och odlad areal haft en stabil utveckling sedan 2003.

5.2.3 Spanien

Ris produceras framförallt i sex geografiskt spridda regioner med olika förutsättningar för risodling. Dessa är Andalusien, Extremadura, Katalonien, Valencia, Aragon samt Navarra (Ballesteros R. 1997 s. 161-162). Totalt producerades 734 400 ton (paddy) på en yta av 102 100 hektar under år 2007 vilket innebär en genomsnittsskörd på 7,1 t/hektar. Produktionsvolym och odlad areal har varierat mycket de senaste 15 åren (Se Tabell 6 bilaga II). Detta kan förklaras med att varierande tillgång på vatten påverkar produktionen, framförallt i regionerna Andalusien och Extremadura (Ballesteros R. 1997 s. 161). MGA för ris i Spanien sattes från 1997 till 104 973 hektar och behölls oförändrat efter reformen 2003. Gränsen har överskridits varje år fram till år 2007. Genomsnittsarealen har varierat under perioden 1990-2007. Som lägst var den 7,4 hektar (1993) och som högst 13,6 (1997). Det verkar vara så att när antalet odlingar sjunker minskar även genomsnittsarealen vilket skulle kunna förklaras med att risodlarna slutar odla eller växlar till andra grödor under ogynnsamma år. Andelen av odlingarna som är specialiserade på ris är 45 % vilket är i nivå med Grekland och betydligt lägre än Italien och Portugal (Europeiska kommissionen 2008a s. 5). Detta indikerar att en stor del av odlarna har alternativa grödor att växla till samt att lönsamheten för ris inte är märkvärdigt högre än den för andra grödor. Långkorniga ristyper av indica typ produceras främst i Andalusien och Extremadura, mellankorniga i de flesta regioner utom Andalusien och rundkorniga i Navarra och Aragon (Ballesteros R. 1997). Tyvärr saknas data för Spaniens produktion uppdelat på typ av ris efter år 2003 vilket leder till att utvecklingen efter dessa år ej går att observera. Under perioden 1990-2003 var det dock främst långkornigt (52 % 2003) och mellankornigt (38 % 2003) ris som odlades.

Figur 7: Utveckling i volym och areal Spanien 1990-2007

Källa: Egna beräkningar utifrån data från Eurostat

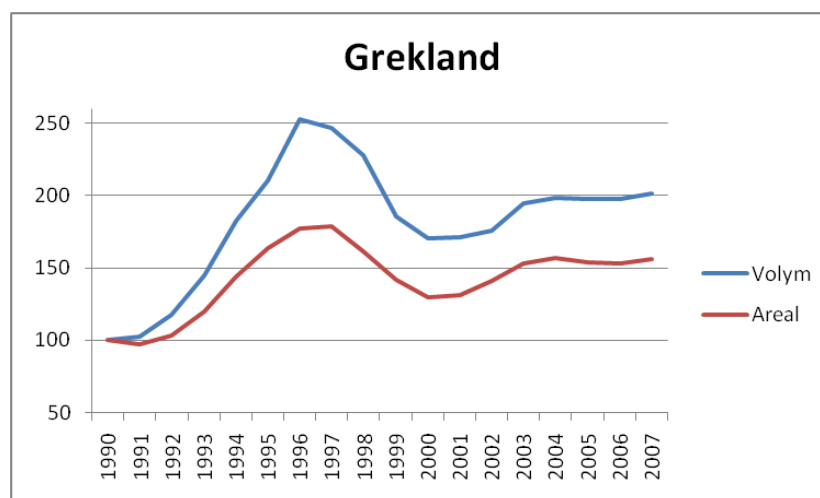
När vi tittar på indexserien (Figur 7: Utveckling i volym och areal Spanien 1990-2007) ser vi tydligt hur torkan 1993-1995 ledde till både minskad areal och volym. Efter denna period skedde en snabb ökning till nivåer en bra bit över de ursprungliga. 1997 avtog ökningstakten tydligt vilket bör berott på den förändrade politiken med sänkt interventionspris och införandet av MGA. Eftersom ris kräver väldigt god tillgång på vatten kan det även vara så att den potentiella arealen är naturligt begränsad. Efter 1997 och fram till 2004 ökade både areal och volym till synes stadigt. Detta går emot vad man på förhand kan förvänta sig utifrån teorin då de förväntade prisminskningarna till följd av den första reformen borde leda till minskad produktion. En möjlig förklaring är att det införda direktstödet räckte för att kompensera producenterna som valde att fortsätta producera eller till och med att öka sin produktion. Det är viktigt att ha i åtanke att nästan hela jordbrukssektorn genomgick reformering under perioden. Detta ger en annan möjlig förklaring till den ökade risproduktionen nämligen att ris, relativt andra grödor, blev mer lönsamt att producera. Även om risproducenterna i absoluta tal fick sänkt lönsamhet kan därför ändå risproduktionen ökat eftersom lönsamheten i andra grödor minskade mer. Detta skulle även kunna vara förklaringen till att antalet odlingar ökade snabbt mellan 1997-2000. Efter den andra reformen syns en tydlig minskning i både volym och areal. Det skulle kunna vara en reaktion på den förändrade politiken med det nya stödsystemet även om det inte kan uteslutas att det rör sig om en ny torka.

5.2.4 Grekland

År 2007 var den odlade arealen 25 700 hektar vilket motsvarar ca 2,5 % av den totala spannmålsarealen i landet. Den totala produktionsvolymen var 200 700 ton (paddy) och genomsnittsskörden 7,8 ton/hektar (Eurostat). MGA var efter 1997 24 891 hektar och efter 2004 20 333 hektar. 1999-

2003 lyckades Grekland begränsa sin areal under sin MGA gräns men efter sänkningen 2004 har den överskridits. Bristen på vatten begränsar enligt Ntanos (2001) Greklands möjliga risareal till ca 30 000 hektar. Regionerna Thessaloniki, Serrai och Imathia står för huvuddelen (ca 83 % 1998) av den odlade risarealen (Ntanos 2001 s. 119). Sedan 1990 har antalet odlingar, produktionsvolym och odlad areal varierat kraftigt vilket kan ses i Tabell 7 i bilaga II. Genomsnittsarealen har ökat stadigt från 2,5 hektar år 1990 till 4,2 hektar år 2007, vilket innebär att Greklands odlingar är betydligt mindre än övriga risproducerande länders. Andelen odlingar som är specialiserade på ris är 47 % (Europeiska kommissionen 2008a s. 5). Den låga andelen specialiserade risodlingar tyder på att ris inte ger speciellt mycket högre lönsamhet än andra grödor och med tanke på den låga genomsnittsarealen kan det vara så att de flesta risodlarna endast odlar ris på en liten del av sin totala mark. Sedan EU:s försök att stimulera produktionen av indica ris 1988 har en dramatisk förändring ägt rum i Grekland. Från att ha utgjort ca 10 % av den totala produktionsvolymen år 1988, stod indica ris år 1998 för ca 60 %. Förutom indica (långkornigt typ B) var det främst långkornigt typ A som produceras (ca 34 % 1998) (Ntanos 2001 s. 121). År 2007 var det till 98 % långkornigt ris som producerades i Grekland (Eurostat).

Figur 8: Utveckling i volym och areal Grekland 1990-2007

Källa: Egna beräkningar utifrån data ifrån Eurostat

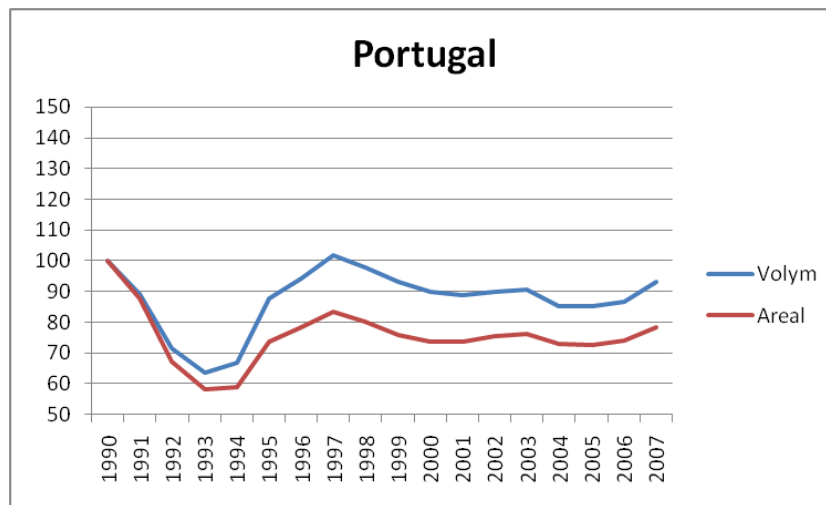
Då värdena varierat mycket kraftigt är skalan för Greklands indexserie (Figur 8) större än för övriga länder. Vi kan se att framförallt volym men även areal ökade mycket kraftigt mellan 1990-1996. Den troligaste förklaringen till den snabba ökningen är utvecklandet av nya varianter av ris som ger högre skörd vilket Ntanos (2001) tar upp i sin artikel. Som kan ses i Tabell 7 i bilaga II ökade den genomsnittliga skörden från 6 ton/hektar 1990 till 10 ton/hektar 1997. Det verkar osannolikt att en sådan ökning endast skulle bero på nya risvarianter utan det troligaste är att det under perioden

även varit mycket gynnsamt väder. Detta stärks även av det faktum att genomsnittsskörden föll till 8,5 ton/hektar år 2000. Utvecklingen efter 1997 uppvisar ett initialt fall fram till 2001 men sedan en återhämtning fram till 2004. Det är troligt att fallet orsakats både av förändringen i rispolitiken och ogynnsamt väder. När vädret blev bättre stabiliserade produktionen sig på en ny nivå. Den andra reformen som implementerades 2004 verkar inte haft någon större effekt på vare sig volym eller areal som båda varit väldigt stabila sedan 2003.

5.2.5 Portugal

Till skillnad från övriga EU15 är ris en basvara i den portugisiska dieten. Konsumtionen är ca 17 kg per person och år, vilket landets produktion inte klarar av att täcka. 2007 producerades 156 203 ton (paddy) på en yta av 26 903 hektar vilket motsvarar en genomsnittsskörd på 5,8 ton/hektar (Se Tabell 8 i bilaga II). Arealen var via MGA begränsad till 34 000 hektar mellan 1997-2004 och till 24 667 efter detta. Portugal har endast överskridit sin MGA år 2006 och 2007. Fyra regioner i Portugal lämpar sig för risodling: Beira Litoral, östra Ribatejo, Alentejo och Algarve. Genom dessa regioner flyter stora floder och det är i angränsning till dessa som ris kan odlas (da Silva & Rodrigues 2001 s. 2). Produktionsvolym och odlad areal har varierat kraftigt över perioden 1990-2007. Precis som för Spanien verkar landet drabbats av torka även om den för Portugal bara verkar pågått under åren 1993-1994. Antalet odlingar har minskat kraftigt från 5 500 år 1990 till 1 320 år 2007 och genomsnittsarealen har samtidigt ökat från 6,2 till 20,4 hektar. Denna strukturomvandling kan mycket väl vara ett resultat av försämrad lönsamhet till följd av reformerna. Sedan 1990 har risodling fått en större roll i Portugals totala spannmålsproduktion. Från att ha utgjort 4,5 % av den totala spannmålsarealen 1990, utgjorde risodling 9,1 % av spannmålsarealen 2007 (Eurostat). Eftersom den totala risarealen minskat med ca 7 000 hektar under perioden måste den relativa ökningen bero på att den totala spannmålsarealen minskat i större omfattning än risarealen vilket tyder på att rissektorn klarat sig bättre än övriga grödor. Andelen specialiserade odlingar är 73 % vilket är högst för de fyra länder som finns med i rapporten från Europeiska kommissionen (2008b). Det är troligtvis strukturomvandlingen till färre och större odlingar som resulterat i den höga andelen specialiserade odlingar. Genom att slå samman odlingar borde de tillgängliga resurserna kunna utnyttjas effektivare vilket sänker kostnaderna och på så vis hålls lönsamheten uppe. I Portugal odlas nästan uteslutande långkornigt ris (94 % 2007).

Figur 9: Utveckling i volym och areal Portugal 1990-2007

Källa: Egna beräkningar utifrån data från Eurostat

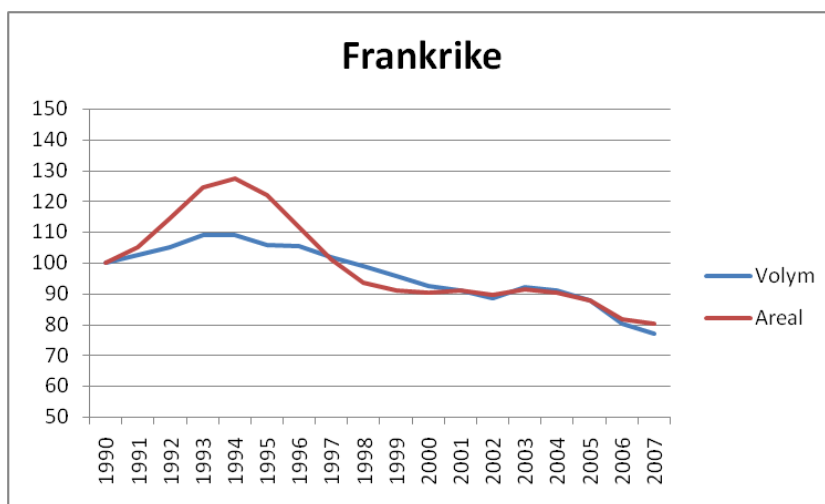
När vi tittar på Portugals indexserie (Figur 9) ser vi att endast produktionsvolymen återhämtade sig tillbaks till 1990 års nivå efter torkan medan den odlade arealen förblev lägre. Efter 1997 föll dock även volymen under 1990 års nivå. Utvecklingen stämmer bra överens med de teoretiska förväntningarna på vad som borde hända när reformerna genomförs. Det verkar som att hela Portugals spannmålssektor minskat i omfattning. Det kan bero på att Portugal från början haft svag konkurrenskraft och därför drabbats hårt av sänkningar i importtullar och interventionspris. Det kan även vara så att Portugals konkurrenskraft minskat över tiden, kanske på grund av snabba löneökningar i jordbrukssektorn eller ökade kostnader för andra produktionsfaktorer. Efter den andra reformen 2004 syns ett litet fall följt av en återhämtning. När man ser på den årliga datan ser man att minskningen beror på ett plötsligt fall 2005 vilket med största sannolikhet kan förklaras med dåligt väder. Med undantag av fallet 2005 har Portugals volym och areal legat på en väldigt stabil nivå sedan 2000. Det verkar således som att den första reformen ledde till en minskning i volym och areal medan den andra reformen inte haft någon direkt effekt på vare sig volym eller areal.

5.2.6 Frankrike

I Frankrike odlades ris på en yta av 16 528 hektar under år 2007 (Se Tabell 9, bilaga II). Den totala produktionen var 87 700 ton och genomsnittsskörden 5,3 ton/hektar (Eurostat). MGA efter år 1997 var 24 500 hektar och efter år 2004 19 050 hektar. MGA har inte överskridits under något av åren. Riset odlas huvudsakligen i regionen Camargue som ligger mellan floden Rhône's två flodarmar vid medelhavet. De största begränsningarna för produktionen är kopplade till väderförhållanden då det tidvis kan vara för kallt och blåsigt. De odlade ristyperna tillhör japonica varianter (FAO 2002 s. 78-79). Endast 160 odlingar fanns år 2007 och genomsnittsarealen var 103,3 hektar (Eurostat). Då data

saknas för antalet odlingar innan år 2003 går det dessvärre inte att observera hur utvecklingen varit. Frankrike finns heller inte med i rapporten från den europeiska kommissionen från 2008 vilket gör att information om andelen specialiserade odlingar också saknas. Troligtvis är nästan alla odlingar specialiserade på ris då salthalten i jorden i Camargue gör det svårt att odla andra grödor (Ferrero 2007 s. 273).

Figur 10: Utveckling i volym och areal Frankrike 1990-2007

Källa: Egna beräkningar utifrån data från Eurostat

Frankrike har under åren 1990-2007 uppvisat en klart minskande trend även om både volym och areal initialt steg något i början av perioden. Anmärkningsvärt är att odlad areal uppvisar större variation än produktionsvolym. Skillnader i väder mellan år borde orsaka variation i framförallt volym vilket gör det osannolikt att variationen beror på väderrelaterade faktorer. Det är dock svårt att hitta någon annan förklaring till varför arealen varierat så kraftigt. Det är möjligt att det gjordes försök att expandera den odlade arealen i början av perioden, men att dessa misslyckades, och därför inte ledde till någon stor ökning i produktionsvolym. Det finns även en möjlighet att det var den första reformen som orsakade att arealökningen kom av sig och istället började minska. Om producenternas förväntade avkastning sjönk snabbt när beslut om sänkta interventionspriser och importtullar togs, så skulle detta kunnat påverka dem att avbryta sin expansion eller dra ner på sin nuvarande areal. Det går inte att se några effekter av den andra reformen då utvecklingen efter 2004 fortsatt som tidigare.

5.3 Kostnadsanalys

Risproduktionen inom EU kännetecknas av en hög grad av mekanisering. Kostnaderna för att producera ris i Europa är generellt mycket högre än i de flesta andra av världens övriga risproducerande länder. Detta beror till stor del på högre kostnader för vatten, gödning, bekämpningsmedel, frön, maskiner och arbetskraft (Ferrero 2007). De genomsnittliga skördarna är förvisso högre i EU än i t.ex. Asien vilket till viss del kompenserar de höga produktionskostnaderna, men det faktum att exportsubventioner under lång tid använts tyder på att de europeiska producenterna inte är särskilt konkurrenskraftiga i förhållande till övriga världen. Det är en svår uppgift att analysera produktionskostnader då dessa måste uppskattas med prisdata för ett flertal olika produktionsfaktorer. Vid de tillfällen det går att hitta information om risodlarnas kostnader har dessa uppskattningar gjorts på olika sätt och endast för ett fåtal år. Därför har jag valt att endast utgå från en rapport som gjordes av europeiska kommissionen (2008).

Som en del av den omfattande hälsokontrollen av GJP släppte europeiska kommissionens jordbruksavdelning i februari 2008, en uppskattning om effekterna av en fullständig avlänkning av direktstödet för EU:s risproducenter (Europeiska kommissionen 2008a). I rapporten undersöks hur producenternas marginaler förändras om det grödspecifika stödet tas bort. Med marginal avses skillnaden mellan producenternas intäkter och rörliga kostnader per odlad hektar. I två kompletterande rapporter görs justeringar för Portugal¹⁰ (Europeiska kommissionen 2008b), samt en jämförelse med majssektorn (Europeiska kommissionen 2008c). Informationen om producenterna i rapporten är hämtad från FADN¹¹ som är ett verktyg för utvärdering och analys av GJP. Då data om produktionskostnader saknas i FADN uppskattas dessa genom en metod kallad Aracost. För att modellen ska fungera önskvärt har uppskattningen av producentkostnaderna baserats på stickprov av odlingar där graden av specialisering är mer än 50 %. På grund av diskretionsregler utelämnas Frankrike dessvärre ur rapporten vilket gör att resultat endast finns för Italien, Spanien, Grekland och Portugal.

Av de fyra länderna är det Italien (880 €/hektar) som har lägst rörliga kostnader följt av Portugal (916€/hektar), Spanien (1102 €/hektar) och sist Grekland (1149 €/hektar). Eftersom genomsnittlig skörd och försäljningspris skiljer sig åt mellan länderna visar det sig dock att det är Portugal som skulle klara sig sämst vid en avveckling av det grödspecifika stödet. Resultaten på marginalerna som presenteras kan ses i Tabell 3 nedan.

---

¹⁰ Abnorma väderförhållanden störde de första resultaten

¹¹ Farm Accountancy Data Network

Tabell 3: Marginaler med och utan grödspecifikt stöd

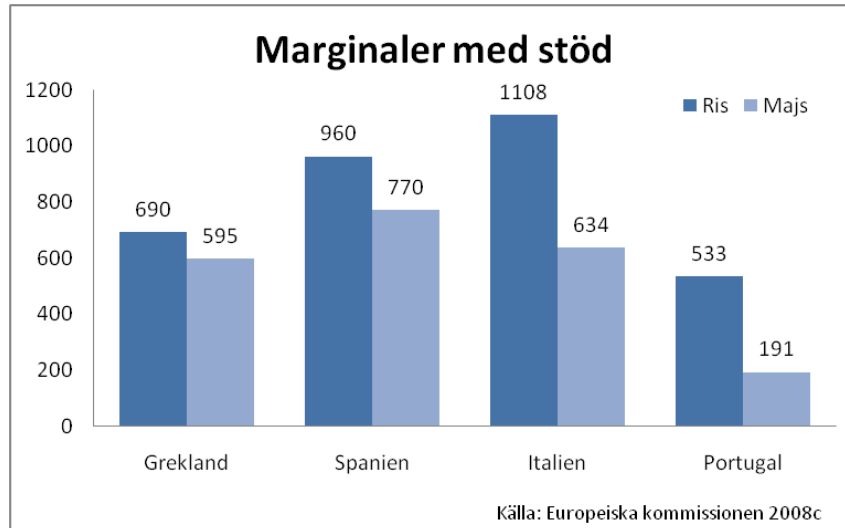
Källa: Europeiska kommissionen 2008b	Grekland	Spanien	Italien	Portugal
Marginal med grödspecifikt stöd (€/hektar)	690	960	1 108	533
Marginal utan grödspecifikt stöd (€/hektar)	197	483	664	79
Grödspecifikt stöd/marginal med stöd	72 %	50 %	40 %	85 %

I samtliga länder skulle marginalerna falla rejält, men framförallt i Portugal och Grekland. I rapporten undersöks hur många av de specialiserade odlingarna som skulle gå från positiv till negativ marginal vid ett borttagande av det grödspecifika stödet. Andelen uppskattas till 19 % medan 77 % skulle ha en fortsatt positiv marginal. Resterande 4 % har en negativ marginal även med det grödspecifika stödet. Karakteriserande för de odlingar som går från positiv till negativ marginal är att de är mindre (både avseende risareal och total odlad areal), får sämst betalt för riset (177 €/ton) och har de högsta rörliga kostnaderna (1 287 €/hektar) (Europeiska kommissionen 2008a). Det verkar således finnas vissa stordriftsfördelar inom sektorn vilket kan vara en förklaring av utvecklingen mot färre större odlingar. Italienska odlare skulle klara sig bäst (94 % har fortsatt positiv marginal) följt av portugisiska (82 %), spanska (75 %) och sämst grekiska (67 %) (Europeiska kommissionen 2008b).

När rissektorn med stöd jämförs med majssektorn (Figur 11) visar det sig att rissektorn har högre marginaler i samtliga av de fyra länderna. Spanien är det enda av länderna som har grödspecifikt stöd även till majs (101 €/hektar). Italien uppvisar högst marginal för ris vilket enligt rapporten beror på att de italienska odlarna har lägst produktionskostnader och högst producentpriser. Anledningen till de låga kostnaderna uppges vara att de italienska odlingarna är större vilket leder till effektivare utnyttjande av deras resurser. De portugisiska odlarna har ungefär samma kostnader som de italienska men får ca 33 % sämre betalt för sitt ris. Spanien och Grekland liknar varandra avseende kostnader men priset i Spanien är ca 20 % högre vilket gör landets marginaler högre. Avseende majs är prisskillnaderna mellan länderna betydligt mindre. Skillnaderna i marginaler för majs beror inte så

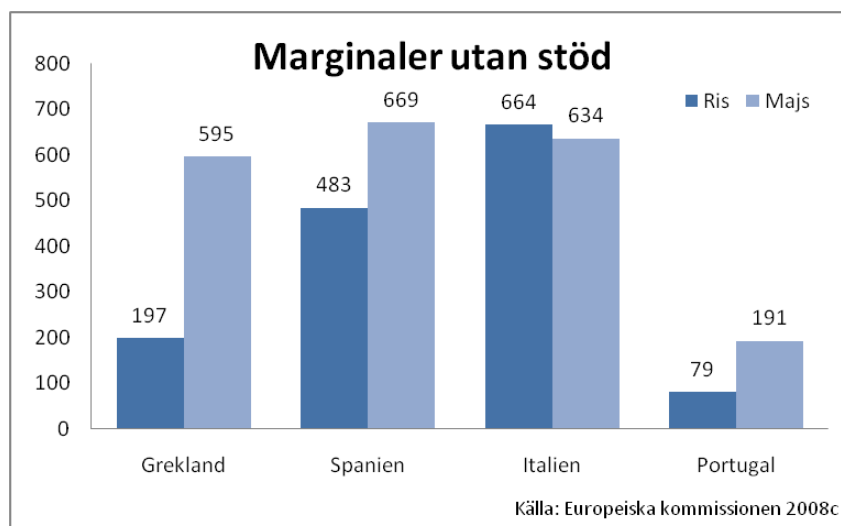
mycket på olika pris, utan snarare på att länderna har olika genomsnittsskörd per hektar (Europeiska kommissionen 2008c).

Figur 11: Marginaler för ris och majs med stöd

När de grödspecifika stöden tas bort blir bilden en annan (Figur 12). Italien är det enda landet med högre marginal för ris än för majs men skillnaden är liten. För samtliga av de andra tre länderna uppvisar majs nu högre marginal än ris. Förutsatt att odlarna kan substituera ris mot majs så skulle ett borttagande av det grödspecifika stödet skapa incitament att byta gröda i Grekland, Spanien och Portugal.

Figur 12: Marginaler för ris och majs utan stöd

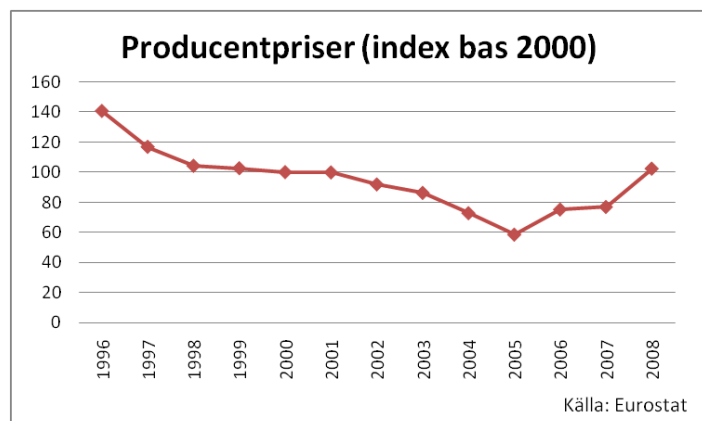
Rapporten visar hur viktigt det grödspecifika stödet för ris är för att upprätthålla produktionen. Utan stödet skulle sannolikt många av de nuvarande risodlarna välja att lägga ner sin produktion eller att

odla andra grödor förutsatt att de ekologiska omständigheterna tillåter detta. Det är sannolikt att stödets betydelse för fortsatt produktion varit stor även historiskt vilket kan förklara varför sänkningarna i interventionspris och importtullar kompenseras av olika typer av direktstöd, då EU velat upprätthålla produktionen. Skillnaderna i stödets betydelse i de olika länderna (Tabell 3) kan bidra till att förklara de olika utvecklingarna i produktionsvolym och odlad areal som ägt rum till följd av reformerna. Italien och Spanien, som är mindre beroende av det grödspecifika stödet, har uppvisat en ökande eller konstant produktionsvolym över tidsperioden 1996-2004, då den första reformen implementerades, medan Portugal och Grekland har upplevt en minskning. Efter den andra reformen verkar dock även Spaniens produktion börjat falla medan Italiens fortsatt öka långsamt. Ett högt beroende av det grödspecifika stödet tyder på en låg lönsamhet i grunden vilket leder till nerläggningar när pristödet minskas och möjligheten i SFP, att bibehålla visst stöd utan att producera, gör sådan nerläggning mindre smärtsam för producenterna.

5.4 Prisutveckling

För att analysera prisutvecklingen inom EU15 har jag valt att använda mig av Eurostats inflationsjusterade prisindex över producentpriser. Indexet är baserat på försäljningspriser och inkluderar inte direktstöd. Data finns tillgänglig för perioden 1996-2008. Utvecklingen sedan 1996

Figur 13: Utveckling producentprisindex 1996-2008

visas i Figur 13 med år 2000 som basår (2000=100). Det är svårt att dra några omfattande slutsatser utifrån prisindexet då priserna verkar variera kraftigt mellan länderna vilket gör att de nationella priserna kan ha utvecklats olika (Europeiska kommissionen 2008a s. 4). Inget svar ges på varför priserna skiljer sig så mycket, men antagligen

beror det på att det rör sig om olika varianter av ris för vilka konsumenternas preferenser är olika. Världsmarknadspriserna föll fram till år 2001 men vände därefter uppåt (IRRI 2008 s. 2). EU:s producentpriser verkar inte ha följt samma mönster utan fortsatte minska fram till år 2005. Orsaken kan ligga i att de inhemska priserna varit kraftigt isolerade från utvecklingen på världsmarknaden till följd av höga tullar och interventionspriser. EU har under perioden sänkt interventionspriset två gånger. Under 1998-2000 sänktes det gradvis från 350 till 300 €/ton och sedan ytterligare från 300 till 150 €/ton från och med räkenskapsåret 2004/05. Samtidigt har importtullarna sänkts. Tillsammans borde dessa förändringar skapa ett tryck nedåt på de inhemska priserna. Som vi kan se i figur 13 har också priset fallit avsevärt fram till år 2005. Under åren 1996-2000 ökade interventionslagren

(Europeiska kommissionen 2002 s. 19) vilket tyder på att det inhemska marknadspriset då föll under interventionspriset, kanske på grund av att de lägre importtullarna flyttade efterfrågan från inhemskt till importerat ris. Priserna började dock öka år 2005. Ökningen skulle kunna bero på större inhemska efterfråga men även på att priserna på världsmarknaden ökat. Anledningen till den stora ökningen mellan 2007 och 2008 är mest troligt den kris som drabbat världsmarknaden med kraftiga prisökningar som följd.¹² Det verkar alltså som att sänkningarna i interventionspris och tullsats i kombination med det avlänkade stödet gjort EU:s inhemska rismarknad mer influerad av världsmarknaden vilket även nämns i Agritrade (2008). Förändringar i producentpriser påverkar risodlarnas lönsamhet. Dock har producenterna vid båda reformerna kompenserats för detta med direktstöd. Det är svårt att avgöra nettoeffekten för producenterna efter att priserna fallit och direktstöd införts men fallet fram till 2005 förefaller vara tillräckligt stort för att risodlarna ska ha haft en negativ nettoeffekt vilket borde orsakat en minskning i produktionsvolym och odlad areal.

5.5 Konsumtion

Ris är inte en huvudsaklig livsmedelsvara i EU-länderna. Den genomsnittliga årsförbrukningen i EU15 var 2003 ca 5 kg (slipat) per person. De enskilda länderna skiljer sig inte åt nämnvärt undantaget Portugal som samma år konsumerade 17 kg per person. För att sätta siffrorna i proportion kan jämförelse göras för samma år med Kina 78 kg, Brasilien 36 kg, Indien 71 kg, Japan 56 kg och USA 8 kg (FAOSTAT). De konsumerade mängderna skiljer sig inte åt mellan de sydeuropeiska risproducerande länderna och de nordeuropeiska. Däremot så är konsumenternas preferenser gällande ristyper väldigt olika. I de sydeuropeiska länderna består konsumtionen till 80 % av japonica sorter, främst mellankornigt och långkornigt typ A. I de nordeuropeiska länderna föredras istället indica sorter (långkornigt typ B). I Storbritannien och Skandinavien till exempel, står indica sorter för 85 % av konsumtionen. Då dessa sorter historiskt inte producerats inom EU, importeras de istället från främst USA, Thailand, Indien och Pakistan. Utvecklingen har dock varit att de europeiska producenterna i allt högre utsträckning övergår till att odla indica, antagligen till följd av en förändring i konsumtionen. På de lokala marknaderna i de risproducerande länderna efterfrågas ofta speciella lokalproducerade varianter som traditionellt används i regiontypiska rätter och anses vara av särskild kvalitet tack vare ursprungsskydd (Ferrero 2007).

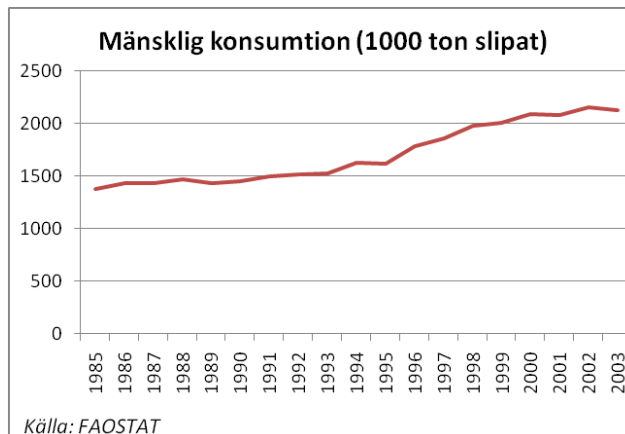
---

¹² Se IRRRI 2008 för en utförlig beskrivning av krisen.

Riskonsumtionen i EU delas mellan mänsklig konsumtion (85 %), djurföda (7 %), industri (3 %), utsäde (3 %) och spill (1 %). Mänsklig konsumtion är den enda användningen som ökar (Europeiska kommissionen 2002 s. 13). Då Eurostats databas saknar data över riskonsumtion efter år 1998 har jag valt att använda data från FAOSTAT istället.

Datan avser endast mänsklig konsumtion och sträcker sig bara fram till år 2003 vilket gör att den andra reformens effekter inte går att observera. Utvecklingen visas i Figur 14 till höger. Under perioden 1985-2003 ökade den mänskliga konsumtionen med ca 50 % vilket enligt Ferrero (2007) främst beror på invandring och förändring av matkulturen, där potatis och kokta grönsaker ersatts med

Figur 14: Utveckling i konsumtion 1985-2003

ris. Efter 1995 förefaller ökningen i konsumtionen varit snabbare. Förklaringen ligger troligtvis endast till viss del i implementeringen av överenskommelserna i Uruguayrundans jordbruksavtal vilket innebar en sänkning av importtullarna med 36 % (Europeiska kommissionen 2002 s. 25). Då ris är ett relativt billigt livsmedel och europeiska konsumenter är köpstarka finns det skäl att anta att efterfrågan på ris i EU inte är särskilt känslig för prisförändringar, dvs. att priselasticiteten är låg. Det verkar mer troligt att den ökade konsumtionen främst beror på förändrad matkultur. Även utvidgningen av EU¹³ 1995 kan ha spelat viss roll men med tanke på de nya medlemsländernas storlek borde denna vara liten. Med hjälp av Eurostats inkompleta data kan en försiktig uppskattning göras över konsumtionen efter 2003. Om man använder Tyskland och Frankrike, som är de enda större länderna med data fram till 2007, som referens verkar konsumtionen fortsatt öka i samma takt som tidigare efter den andra reformen. Detta stöds även av den snabbt ökande importen efter 2005 (se nästa avsnitt).

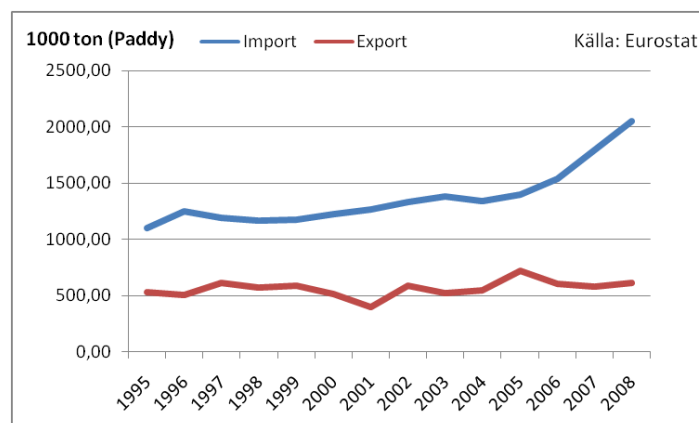
5.6 Handel

Ett problem som uppstår i Eurostats databas över handel är att ris summeras till total volym utan att hänsyn tas till graden av bearbetning. Då ett ton paddy motsvarar 0,8 ton råris och 0,6 ton slipat blir importstatistiken missvisande om andelarna av de olika typerna varierar. Jag har därför räknat om siffrorna så att den totala importen och exporten uttrycks i paddy ekvivalent form. EU:s import av ris har nästan fördubblats sedan 1995 (Figur 15). Den snabba ökningen beror enligt Europeiska kommissionen (2002) på sänkningen av importtullarna genom reformerna och införandet av olika preferensavtal. Förklaringen borde dock även ligga i en förändrad matkultur. Exporten har varit stabil

¹³ 1995 gick EU från 12 till 15 medlemsländer då Sverige, Finland och Österrike anslut sig till unionen.

under perioden delvis på grund av att kommersiell export ersatts av livsmedelsbistånd med ris till fattiga länder. Det importerade riset är av indica typ och kommer huvudsakligen från USA, Thailand, Indien och Guyana som tillsammans står för ca 80 % av den totala importvolymen. Det är främst råris (58 %) som importeras vilket innebär att bearbetning till slipat ris sker inom EU. Exporten består nästan uteslutande av slipat ris (Europeiska Kommissionen 2002 s. 15-18).

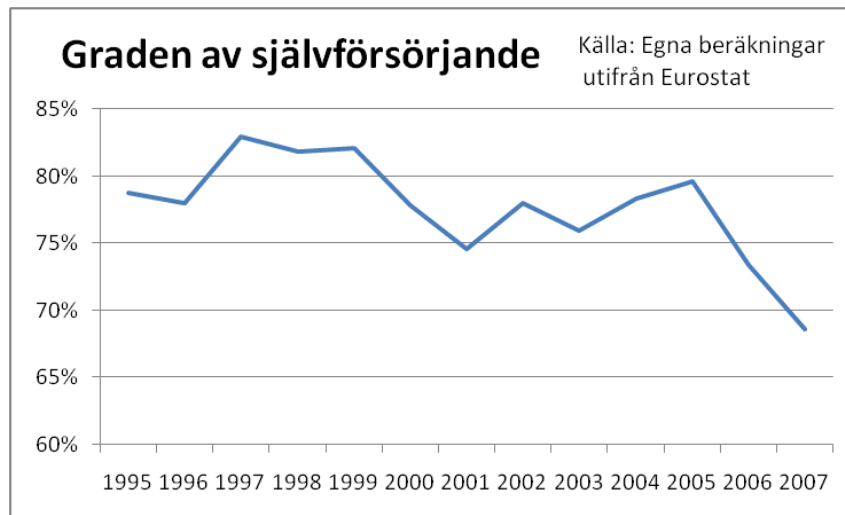
Figur 15: Import och Export 1995-2008

För att undersöka i vilken utsträckning EU klarar att täcka sin egen förbrukning av ris har jag gjort en del egna uträkningar då Eurostats databas endast har information för ett fåtal år. Graden av självförsörjning beräknas av Eurostat som inhemsk produktion dividerat med inhemsk användning¹⁴. Då data för inhemsk användning inte finns tillgänglig efter 1998 väljer jag istället att definiera inhemsk användning som produktion plus nettoimport (import - export). Jag bortser alltså från eventuell lagerförändring då data över denna endast finns för ett fåtal år. Detta innebär att jag under år av lageruppbyggnad överskattar inhemsk användning (underskattar självförsörjningen) och under år av lagerminskning istället underskattar den. Mina resultat bör tolkas med detta i beaktande. Resultatet av beräkningarna visas i Figur 16 på nästa sida.

¹⁴ Med inhemsk användning avses all användning utom lageruppbyggnad och export.

Figur 16: Graden av självförsörjande

Som vi kan se har graden av självförsörjning varierat mellan 75-83 % fram till årsskiftet 2004/05. Under perioden 1996-2000 ökade interventionslagren kraftigt (Europeiska kommissionen 2002 s. 19). Då jag bortsett från lagerförändring i min uträkning innebär detta att jag underskattar graden av självförsörjande under denna period. Vad som hänt med lagren efter år 2000 är oklart. Enligt Argitrade (2008) har dock försäljningspriserna efter reformen 2003 legat över interventionspriset vilket borde innebära att lagren sedan dess minskat. I så fall överskattar jag graden av självförsörjande något under denna period. Trots detta minskade graden av självförsörjande i mina beräkningar med ca 10 procentenheter under åren 2005-2007. Minskningen hänger antagligen ihop med den snabba importökning som skett under samma period (se Figur 15). Även om mina beräkningar är relativt osäkra så verkar det som att graden av självförsörjande minskat något sedan den första reformen och desto mer sedan den andra. Detta måste bero på att produktionen inte ökat lika snabbt som konsumtionen vilket fått till följd att importen ökat.

5.7 Rismarknaden i framtiden

I januari 2009 fattades beslut om att integrera allt stöd till rissektorn i systemet för samlat gårdsstöd från och med år 2012. Detta innebär att det grödspecifika stödet försvinner helt. Som vi har sett i avsnitt 5.3 är det troligt att en sådan förändring kraftigt påverkar producenternas marginaler. Sedan rapporten (Europeiska kommissionen 2008a) om risodlarnas marginaler skrevs har dock en hel hänt med rispriserna på världsmarknaden. Hur risodlarnas marginaler kommer se ut 2012 kommer till stor del att bero på vad som händer på världsmarknaden fram till dess. Om världsmarknaden stabiliseras och priserna sjunker borde vi få se en minskad risproduktion. Minskningen kommer dock begränsas av den låga substituerbarhet till andra grödor som råder i många av regionerna där ris odlas.

I och med utvidgningen 2004 utökades EU:s risproducerande länder med Bulgarien, Rumänien och Ungern. Det är möjligt att dessa nya länder har en mer konkurrenskraftig rissektor vilket på längre sikt skulle kunna leda till att produktion i de ursprungliga länderna ersätts av produktion i de nya. När konkurrensen ökar och lönsamheten går ner borde utvecklingen mot större och mer specialiserade odlingar fortsätta för att kunna pressa ner kostnaderna så mycket som möjligt. Det går inte att förutspå vad som kommer hända med konsumtionen då den till stor del beror på matkulturen. Om intresset för asiatisk mat fortsätter öka bör efterfrågan på indica fortsätta gå upp. Detta borde leda till en vidare övergång mot produktion av indica men även en ökad import av de varianter som inte kan produceras i europeiskt klimat.

EU har under en längre tid successivt minskat sina importtullar vilket förmodligen bidragit till ökningen i importen. Tullnivåerna är idag så pass låga för råris att ytterligare sänkningar av dem borde ha liten effekt på importvolymen. För slipat ris finns däremot stort utrymme för en tullsänkning. Detta skulle dock innebära att den inhemska industrin för bearbetning av ris skulle drabbas vilket kan vara skäl för EU att inte genomföra en sådan sänkning. Om en sänkning skulle genomföras skulle förmodligen importen ändras från att utgöras huvudsakligen av råris till att istället utgöras av slipat ris då kostnaderna för bearbetningen borde vara lägre utomlands.

Framtagandet av mer vädertåliga varianter borde kunna höja genomsnittskördarna ytterligare vilket skulle öka lönsamheten inom rissektorn. Därför finns anledning för EU att aktivt stödja sådan forskning om man vill säkra produktionen även i framtiden. Den andra reformen verkar inte ha haft någon tydlig effekt på produktionen. Det är möjligt att detta beror på att tidsperioden efter genomförandet av den varit för kort. Den kraftiga ökningen i världsmarknadspriserna kan även ha motverkat den minskning i produktion som man kunnat vänta sig efter reformen.

Vad gäller de enskilda länderna verkar Italiens rissektor vara den mest konkurrenskraftiga och den har inte uppvisat någon större förändring till följd av någon av reformerna och kommer därför troligtvis inte att uppvisa någon omfattande minskning i framtiden heller. De andra risproducerande länderna verkar däremot vara desto mer känsliga. Som ses i Tabell 3 är det grödspecifika stödet av större vikt för marginalerna i Grekland och Portugal. Dessa två länder borde därför påverkas mest av avvecklandet av det grödspecifika stödet vilket innebär att produktionen borde sjunka.

6. Slutsatser

På grund av den höga skyddsnivån i världen och de positiva miljöeffekter risodling ger upphov till har rissektorn i EU länge varit väldigt skyddad. De senaste 15 åren har dock externa handelsrelaterade och interna budgetrelaterade påtryckningar framtvingat omfattande reformer av rispolitiken. De speciella miljöer som krävs för risodling gör det svårt för producenterna att byta till andra grödor vilket innebär att de haft få andra alternativ till fortsatt odling annat än att sluta med jordbruk, vilket skulle innebära förlorad inkomst. För att undvika en sådan utveckling men ändå tillmötesgå påtryckningarna för reform utvecklades det avlänkade systemet för samlat gårdsstöd. Effekterna av reformerna har varit otydliga och skilt sig åt mellan de olika risproducerande länderna. Problem med data och perioder med ogynnsamt väder gör det svårt att dra några säkra slutsatser. Det framstår ändå relativt tydligt att de inhemska rispriserna har sjunkit medan konsumtion och import ökat efter reformerna. Förändringarna i konsumtion beror dock troligtvis till stor del på en förändrad matkultur. För att möta den förändrade efterfrågan har allt fler risproducenter övergått till odling av indica ris.

Effekterna av det avlänkade direktstödet har varit mindre än vad som kunnat förväntas. Orsaken är förmodligen utvecklingen på världsmarknaden där ris blivit en bristvara, vilket lett till kraftiga prisökningar. Utan dessa högre priser hade troligtvis fler av EU:s risproducenter valt att sluta med sin produktion. De stora sänkningarna i importtullar och interventionspris samt införandet av det avlänkade stödet verkar ha ökat världsmarknadens inflytande på EU:s inhemska marknad. Om priserna på världsmarknaden sjunker efter krisen borde produktionen i EU minska när det grödspecifika stödet avvecklas 2012, framförallt i Portugal och Grekland som är mest beroende av stödet, men även eventuellt i Spanien. Italien verkar ha en mer konkurrenskraftig rissektor medan brist på information om Frankrike gör det svårt att dra några slutsatser om framtiden där.

Det verkar som att reformerna skapat en utveckling mot större och färre risodlingar för att möta den lägre lönsamheten. Om strukturomvandlingen fortsätter, samtidigt som utveckling av tåligare rissorter med högre genomsnittsskörd kan fortsätta kan nog någorlunda förutsättningar för vidare risodling upprätthållas i alla länder. EU bör därför aktivt stödja forskning och strukturomvandling i rissektorn om man vill försöka upprätthålla produktionen även i framtiden.

7. Referenser

Ackrill m.fl. 2008 – Ackrill, Robert, Kay, Adrian & Morgan, Wyn, 2008, "The Common Agricultural Policy and Its Reform: The Problem of Reconciling Budget and Trade Concerns", *Canadian Journal of Agricultural Economics* nr. 56 (2008) s. 393–411

Agritrade 2008 – Agritrade, 2008, "Executive brief: Rice", Tillgänglig via:
<http://agritrade.cta.int/en/content/download/1442/136960/file/2e1b6bd361d07cedfe75c8178d8606e2.pdf> (hämtad: 2009-05-08)

Ballesteros R. 1997 – Ballesteros, R., 1997, "Rice production and research in Spain", *Cahiers Options Méditerranéennes*, vol. 24 nr. 2, 1997, s. 161-164

Calpe 2004 – Concepción Calpe, 2004, "International Trade in Rice, Recent Developments and Prospects", Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), World Rice Research Conference 2004

da Silva & Rodrigues 2001 – da Silva, Lubélia Maria Martins. & Rodrigues, Celina de Fátima, "New development in rice cropping systems and its effects on yield: A short appointment of the Portuguese situation", *Cahiers Options Méditerranéennes*, vol. 58

DEFRA 2006 - Department for Environment, Food and Rural Affairs UK Government, "Rice: Guide to common market organization", senast uppdaterad: September 2006
Tillgänglig via: <http://www.defra.gov.uk/farm/crops/cerealsrice/rice/pdf/rice-guide0609.pdf> (hämtad 2009-04-26)

Eagleton 2001 – Eagleton, Dominic, 2001, "The international rice market: A Background study", Oxfam GB, Tillgänglig via: <http://www.hubrural.org/pdf/ricestudy.pdf> (Hämtad 2009-05-13)

Ekonomiska och Sociala kommittén 2001 – EU:s ekonomiska och sociala kommitté, 2001, "Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om: Förslag till rådets förordning om den gemensamma organisationen av marknaden för ris, och Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1251/1999 om upprättande av ett stödsystem för producenter av vissa jordbruksgrödor för att inkludera ris", *Europeiska gemenskapens officiella tidning*, C 14, 2001-01-16, s. 151-156

Europeiska Kommissionen 1991 – European Commission COM(91)100, 1991, "Communication of the Commission to the council - The development and future of the CAP – Reflection paper of the Commission", 1 februari 1991
Tillgänglig via: http://aei.pitt.edu/3415/01/000566_1.pdf (hämtad 2009-04-29)

Europeiska kommissionen 2002 - European Commission Agriculture DG, 2002, "Rice: markets, CMO and medium term forecasts - SEC(2002)"
Tillgänglig via: http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/ricerep/text_en.pdf hämtad: 2009-05-05

Europeiska kommissionen 2006 - European Commission - DG AGRI, 2006 "Single Payment Scheme – The Concept" Tillgänglig via: http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/infosheets/pay_en.pdf (hämtad 2009-05-13)

Europeiska kommissionen 2008a – European Commission Agriculture DG, 2008, "Rice sector – (1) Impact of the coupled payment suppression on rice margins", Tillgänglig via:
http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/fadn/reports/sa0301_rice.pdf (hämtad 2009-05-14)

Europeiska kommissionen 2008b - European Commission Agriculture DG, 2008, "Rice sector – (2)

Impact of the coupled payment suppression on rice margins complement for Portugal”, Tillgänglig via: http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/fadn/reports/sa0302_rice.pdf (hämtad 2009-05-14)

Europeiska kommissionen 2008c - European Commission Agriculture DG, 2008, "Rice sector – (3) Impact of the coupled payment suppression on rice margins complement rice and irrigated grain maize – Comparison of margins”, Tillgänglig via: http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/fadn/reports/sa0303_complement_rice.pdf (hämtad 2009-05-14)

Eurostat – EU:s samlade databas, Tillgänglig via: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

FAO 2002 – Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2002, "FAO Rice Information" vol.3 s. 72-94 Tillgänglig via: <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/005/y4347E/y4347E00.pdf> (hämtad 2009-05-09)

FAO 2005 – Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2005, "Rice: What do analytical model tell us?", *FAO trade policy technical notes*, nr. 12, 2005 s. 1-28
Tillgänglig via: <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/008/j5931e/j5931e00.pdf> (Hämtad 2009-05-05)

FAOSTAT – FAO:s databas, Tillgänglig via: <http://faostat.fao.org/default.aspx>

Ferrero 2007 – Aldo Ferrero, 2007, "Rice scenario in the European Union", *Cahiers Agricultures*, vol. 16, nr 4, juli-augusti 2007, s. 272-277

Howarth 2000 – Howarth, Richard (2000), "The CAP: History and attempts at reform", Institute of economic affairs, *Economic Affairs*, vol. 20.2, Juni 2000, s. 4-10

IRRI 2008 - IRRI (International Rice Research Institute), 2008, "Background Paper: The rice crisis: What needs to be done?" Tillgänglig via: http://beta.irri.org/solutions/images/the_rice_crisis.pdf (hämtad 2009-05-15)

Normile & Kelch 2004 – Normile, Mary Anne & Kelch, David, 2004, "European Union adopts significant farm reform", *Amber waves*, vol. 2 nr. 4 (2004) s. 22-29

Ntanos 2001 – Ntanos, D., 2001, "Strategies for rice production and research in Greece ", *Cahiers Options Méditerranéennes*, vol. 50 s. 115-122

OECD 2004 – OECD, 2004, "Analysis of the 2003 CAP reform" tillgänglig via: <http://www.oecd.org/dataoecd/62/42/32039793.pdf> (hämtad 2009-05-13)

Russo S. & Callegarin A.M. 1997 – Russo, S. & Callegarin, A.M., 1997, "Rice production and research in Italy", *Cahiers Options Méditerranéennes*, vol. 24 nr. 2, 1997, s. 139-146

Rådets förordning nr 1785/2003 – Europeiska rådet, 2003, "Om den gemensamma organisationen av marknaden för ris", *Europeiska unionens officiella tidning*, 2003-10-21, s. 96-113

Rådets förordning nr. 1782/2003 – Europeiska rådet, 2003, "Rådets förordning (EG) nr 1782/2003 av den 29 september 2003 om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare och om ändring av förordningarna (EEG) nr 2019/93, (EG) nr 1452/2001, (EG) nr 1453/2001, (EG) nr 1454/2001, (EG) nr 1868/94, (EG) nr 1251/1999, (EG) nr 1254/1999, (EG) nr 1673/2000, (EEG) nr 2358/71 och (EG) nr 2529/2001", *Europeiska unionens officiella tidning*, L 270, 2003-10-21, s. 1-69

Rådets förordning nr. 73/2009 – Europeiska rådet, 2009, "Rådets Förordning (EG) nr 73/2009 av den 19 januari 2009 om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd för jordbrukare inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare, om ändring av förordningarna (EG) nr 1290/2005, (EG) nr 247/2006 och (EG) nr 378/2007 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1782/2003", *Europeiska unionens officiella tidning*, L 30, 2009-01-31, s. 16-99

Senior Nello 2005 – Senior Nello, Susan (2005), "The European Union: Economics, Policies and History", McGraw-Hill Education

USDA 2009 – United States Department of Agriculture, 2009, "Briefing room: Rice", tillgänglig via: <http://www.ers.usda.gov/Briefing/Rice/background.htm>, (hämtad 2009-05-06)

Yap 1997 - Chang Ling Yap 1997, "Supply and demand for Mediterranean rice: Prospects for Mediterranean rice producers", *Cahiers Options Méditerranéennes*, vol. 24 nr. 2, 1997, s. 37-47

Bilaga I –Klassificering av ris¹⁵

Olika typer av ris

Här presenteras kort de huvudsakliga varianterna. För mer detaljerad klassificering efter storlek och graden av behandling se bilaga I. Konsumenters preferenser gällande olika varianter är strikta och ofta föredras speciella lokala varianter, vilket innebär en låg grad av substituerbarhet mellan de olika varianterna (Calpe 2004). Fyra huvudsakliga varianter av ris existerar (USDA 2009):

- Indica som är den vanligaste varianten på världsmarknaden utgör ca 75 % av världshandeln. Det är ett långkornigt ris som inte klibbar vid tillagning och odlas främst i tropiskt och subtropiskt klimat. Enligt EU:s klassificering efter storlek utgör indica långkornigt typ B (se bilaga I).
- Japonica utgör ca 10 % av världshandeln och odlas främst i tempererade regioner. Japonica ris är det vanligast odlade riset i EU. Riset är mellankornigt och blir vid tillagning fuktigt och klibbigt. Japonica tillhör storlekklasserna rundkornigt, mellankornigt och långkornigt typ A (se bilaga I).
- Aromatiskt ris utgörs huvudsakligen av de för svenskar välkända varianterna Jasmine och Basmati som odlas främst i Thailand, Indien och Pakistan. Aromatiskt ris är vanligen långkornigt och handlas till högre priser än andra ristyper. Aromatiskt ris utgör ca 10 % av världshandeln.

Glutinöst ris är den minst vanliga varianten av ris. Det odlas främst i Sydostasien och används framför allt till efterrätter och ceremoniella rätter.

---

¹⁵ Hämtat från: Rådets förordning nr 1785/2003 bilaga I

EU:s klassificering av ris

- *Rundkornigt ris* - ris vars korn som längst är 5,2 mm och där förhållandet mellan riskornets längd och bredd är mindre än 2.
- *Mellankornigt ris* - ris vars korn är längre än 5,2 mm men som längst 6,0 mm och där förhållandet mellan riskornets längd och bredd är mindre än 3.
- *Långkornigt ris*
Typ A: ris vars korn är längre än 6,0 mm och där förhållandet mellan riskornets längd och bredd är större än 2 men mindre än 3.
Typ B: ris vars korn är längre än 6,0 mm och där förhållandet mellan riskornets längd och bredd är större än eller lika med 3.
- *Brutet ris* - riskorndelar vars längd inte överstiger tre fjärdedelar av de hela riskornens genomsnittliga längd.

Vidare kan ris istället klassificeras utifrån graden av behandling

- Som *paddyris* räknas ris som efter tröskning har allt skal kvar.
- *Råris* är ris med endast ytterskalet avlägsnat.¹⁶
- Beteckningen *delvis slipat ris* tilldelas om skalet, en del av grodden samt hela eller delar av yttre fruktväggen avlägsnats samtidigt som den inre fruktväggen är kvar.¹⁷
- *Helt slipat ris* är ris där skalet, hela fruktväggen och hela grodden (mellankornigt och långkornigt) eller del av grodden (rundkornigt) avlägsnats samtidigt som högst 10 % av riset har kvar vita längsgående strimor.

Ett ton paddyris motsvarar ca 0,8 ton råris och 0,6 ton slipat ris. Vad gäller råris och slipat ris kan ytterligare uppdelning göras mellan vanligt (ej förvällt) och förvällt¹⁸ (Europeiska kommissionen 2002 s. 5)

---

¹⁶ Råris översätts internationellt med bl.a. "husked rice", "brown rice" eller "cargo rice".

¹⁷ Slipat ris översätts internationellt med "milled rice".

¹⁸ Egen översättning från den internationella benämningen "parboiled"

Bilaga II – Tabeller

Tabell 4: Produktionsdata EU15 (Källa: Eurostat)

År	Odlad areal (hektar)	Produktions- volym (ton Paddy)	Förändring		Skörd (ton/hektar)	Antal ris- odlingar	Storlek per odling (hektar)	Andel av total spannmåls- areal (%)
			produktionsvolym (% av föregående värde)					
1990	375316	2237800			6,0	29340	12,79	
1993	338411	1945800	-13,05%		5,7	22960	14,74	0,95%
1995	367391	2109700	8,42%		5,7	23760	15,46	
1997	425571	2800300	32,73%		6,6	25850	16,46	
2000	401122	2484600	-11,27%		6,2	22460	17,86	1,06%
2003	406155	2701800	8,74%		6,7	23350	17,39	1,10%
2005	402820	2654800	-1,74%		6,6	21530	18,71	1,10%
2007	403780	2661200	0,24%		6,6	21090	19,15	1,14%

Tabell 5: Produktionsdata Italien (Källa: Eurostat)

År	Odlad areal (hektar)	Produktions- volym (ton Paddy)	Förändring		Skörd (ton/hektar)	Antal ris- odlingar	Storlek per odling (hektar)	Andel av total spannmåls- areal (%)	Andel av total produktions- volym EU15
			produktionsvolym (% av föregående värde)						
1990	214124	1290700			6,0	7660	27,95	4,86%	57,7%
1993	231740	1286200	-0,35%		5,6	7410	31,27	5,68%	66,1%
1995	239259	1320900	2,70%		5,5	7460	32,07	5,66%	62,6%
1997	232836	1442400	9,20%		6,2	6660	34,96	5,56%	51,5%
2000	220348	1229800	-14,74%		5,6	5250	41,97	5,36%	49,5%
2003	218675	1402400	14,03%		6,4	5120	42,71	5,30%	51,9%
2005	220932	1413000	0,76%		6,4	4550	48,56	5,55%	53,2%
2007	232549	1493200	5,68%		6,4	4930	47,17	5,94%	56,1%

Tabell 6: Produktionsdata Spanien (Källa: Eurostat)

År	Odlad areal (hektar)	Produktions- volym (ton Paddy)	Förändring		Skörd (ton/hektar)	Antal ris- odlingar	Storlek per odling (hektar)	Andel av total spannmåls- areal (%)	Andel av total produktions- volym EU15
			produktionsvolym (% av föregående värde)						
1990	90300	570000			6,3	9640	9,37	1,20%	25,5%
1993	47861	317800	-44,25%		6,6	6510	7,35	0,74%	16,3%
1995	54452	329500	3,68%		6,1	6460	8,43	0,81%	15,6%
1997	113565	775600	135,39%		6,8	8360	13,58	1,63%	27,7%
2000	117045	827100	6,64%		7,1	10150	11,53	1,72%	33,3%
2003	118283	861900	4,21%		7,3	10760	10,99	1,78%	31,9%
2005	119000	838700	-2,69%		7,0	10220	11,64	1,80%	31,6%
2007	102100	723400	-13,75%		7,1	9210	11,09	1,63%	27,2%

Tabell 7: Produktionsdata Grekland (Källa: Eurostat)

År	Odlad areal (hektar)	Produktionsvolym (ton Paddy)	Förändring	Skörd (ton/hektar)	Antal risodlingar	Storlek per odling (hektar)	Andel av total spannmålsareal (%)	Andel av total produktionsvolym EU15
			produktionsvolym (% av föregående värde)					
1990	16500	99000		6,0	6540	2,52	1,12%	4,4%
1993	19205	141797	43,23%	7,4	6000	3,20	1,41%	7,3%
1995	25500	207000	45,98%	8,1	7080	3,60	2,06%	9,8%
1997	29100	291000	40,58%	10,0	8370	3,48	2,23%	10,4%
2000	20000	169200	-41,86%	8,5	4880	4,10	1,65%	6,8%
2003	24500	183000	8,16%	7,5	5360	4,57	1,91%	6,8%
2005	23100	180600	-1,31%	7,8	5060	4,57	1,86%	6,8%
2007	25700	200700	11,13%	7,8	5470	4,70	2,46%	7,5%

Tabell 8: Produktionsdata Portugal (Källa: Eurostat)

År	Odlad areal (hektar)	Produktionsvolym (ton Paddy)	Förändring	Skörd (ton/hektar)	Antal risodlingar	Storlek per odling (hektar)	Andel av total spannmålsareal (%)	Andel av total produktionsvolym EU15
			produktionsvolym (% av föregående värde)					
1990	33824	156072		4,6	5500	6,15	4,47%	7,0%
1993	13200	69000	-55,79%	5,2	3040	4,34	1,85%	3,5%
1995	22000	125000	81,16%	5,7	2760	7,97	3,19%	5,9%
1997	28500	164200	31,36%	5,8	2460	11,59	4,05%	5,9%
2000	23859	142611	-13,15%	6,0	2180	10,94	4,12%	5,7%
2003	25657	147802	3,64%	5,8	1890	13,58	5,97%	5,5%
2005	21938	120179	-18,69%	5,5	1540	14,25	5,92%	4,5%
2007	26903	156203	29,98%	5,8	1320	20,38	9,07%	5,9%

Tabell 9: Produktionsdata Frankrike (Källa: Eurostat)

År	Odlad areal (hektar)	Produktionsvolym (ton Paddy)	Förändring	Skörd (ton/hektar)	Antal risodlingar	Storlek per odling (hektar)	Andel av total spannmålsareal (%)	Andel av total produktionsvolym EU15
			produktionsvolym (% av föregående värde)					
1990	20568	122100		5,9			0,23%	5,5%
1993	26405	131000	7,29%	5,0			0,31%	6,7%
1995	26180	127300	-2,82%	4,9			0,32%	6,0%
1997	21570	127100	-0,16%	5,9			0,24%	4,5%
2000	19870	116000	-8,73%	5,8			0,22%	4,7%
2003	19040	106700	-8,02%	5,6	220	86,55	0,21%	3,9%
2005	17850	102300	-4,12%	5,7	160	111,56	0,19%	3,9%
2007	16528	87700	-14,27%	5,3	160	103,30	0,18%	3,3%